

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

РІК XXXII

КВІТЕНЬ — 1981 — APRIL

Ч. 4 (374)



NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волпняк

Видає
Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний -- головний редактор
Члени Редколегії: Тоня Горохевич, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Іван Манастир-
ський, Карпо Роговський.
Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

КАНАДА — 12 доларів
США — 12 доларів
АВСТРАЛІЯ — 11 австрал. доларів
Всі інші країни рівновартість 12.00 доларів
американських.
Чек і грошові перекази виписувати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

У Великобританії:
Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

На Чикаго і околиці:
Mr. D. Sawertailo,
1745 Junied Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:
Mr. S. Jewsevsyij,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Тандер Бей і околиці:
Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

СКВУ-СФУЖО — ДЕКАДА УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ	1
Ігор Качуровський — ПОЕЗІЇ З РІЗНИХ ЦИКЛІВ	2
Святослав Караваський — НАПЕРЕДОДНІ ІГРИЩ	2
Ів. Кмета-Ічнянський — СВІЖА КИТИЦЯ	4
Сашко Скрипаль — ДЕРЖАВНА СЛУЖБА (опов.)	5
Марта Тарнавська — ПРИТЯГАННЯ ЗЕМЛІ І НЕБА	7
Юліян Мовчан — З ПОДОРОЖНИХ НОТАТОК	8
М. Колчаківський — В СТОЛИЦІ УКРАЇНИ	10
І. В. Манастирський — ОЩАДНІСТЬ ПО-ТУТЕШНЬОМУ	13
М. А. Кейван — УКРАЇНСЬКА МРІЯ — НАГОРОДА НОБЕЛЯ	15
Христина Ісаїв — ДІЯЛЬНІСТЬ БЮРА СКВУ В МАДРИДІ	17
Ю. Повстенко — ПРО МИСТЕЦЬКУ КРИТИКУ ТА ЇЇ ЗАВДАННЯ	19
Леонід Лиман — ІВАН АКСАНОВ ПРО УКРАЇНЦІВ	20
Петро Роско — РУДЕНКОВА ПЕРЕМОГА	21
Остап Тарнавський — ДО ПРАВЛІННЯ СПУ У КИЄВІ	23
Дзвінка Орловська — ПРО РЕЧІ БІЛЬШІ	23
Петро Одарченко — УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ (23)	24
С. В. — РАДЯНСЬКА МЕДИЦИНА І ЛІКУ-ВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ "ЕКСПРАСЕНСІВ"	27
Остап Журавський, В. Остапенко, Р. Заброна, М. Новак — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	31

На першій сторінці обкладинки:
К И І В

(Фото — "Нові дні")

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя**ХРИСТОС ВОСКРЕС!**

З НАГОДИ ВЕЛИКОДНЯ
СЕРДЕЧНО ВІТАЄМО
ВСІХ СПІВРОБІТНИКІВ І ЧИТАЧІВ
ТА БАЖАЄМО ІМ УСЬОГО ДОБРОГО!

Редакція і адміністрація
"Нових днів"

ДЕКАДА УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ

У сучасному світі проходять великі й далекосяглі зміни. Вони позначились не тільки в великому розвитку й поступі технологічних наук, але теж не поминули ставлення людини до людини, її поглядів на життя й на родину.

Небезпеку для своєї підставової клітини — родини відчують сьогодні всі народи світу. Та куди більшого тиску й наступу на родину зазнають народи поневолені. Окупаційний режим намагається за допомогою мішаних подруж зробити родину поневолених народів у СРСР знаряддям своєї політики русифікації.

У поневоленій Україні окупаційний російський режим намагається прискорити процес винародовлення наступом на українську родину. Засобом для цього є заперечення всіх християнських етичних чеснот, на яких спирається добра родина, підпорядкування родини державному апаратові, тотальна русифікація школи в Україні, починаючи вже від садків, переселювання українців з України й населювання України неукраїнським елементом, висилання українців на працю поза Україну, висилання українських юнаків до служби в армії, на праці, на вулиці — все це некорисно впливає на українську родину.

Українська родина в країнах нашого поселення теж відчуває загальний тиск на її традиційні моральні й суспільно-етичні цінності. Вона відчуває цей тиск далеко більше ніж її співгромадяни, бо іншомовне довкілля становить постійну небезпеку для її рідної мови, культури, прадідної релігії та почуття національної гордості — цінностей, які є основою її здорового розвитку. Тиск неукраїнсько-

го довкілля на українську людину в країнах нашого поселення, зокрема на молодь, відтягає і відчужує її від українського організованого життя і стає постійною загрозою для нашої культурної самобутності та національної ідентичності. Такий стан це стан тривоги! Він кличе всіх думаючих українців застановитися глибоко над процесом нашого життя та усвідомити собі вагу й потребу своєчасної оборони нашої загроженої культурно-національної ідентичності.

Ніхто не може заперечити важливості родини в вирощуванні та виховуванні молодого покоління. Занепад української родини стає загрозою для українського народу на землі наших дідів і прадідів та в країнах нашого поселення по всьому світі.

Свідомість небезпеки, яка постійно грозить затратою нашої української ідентичності, нашої мови, культури та традицій, вимагає від нас постійного зусилля дбати про збереження української родини. Наші обряди, звичаї, наші традиції, Церкву, культуру, свідомість нашого походження можна найкраще затримати й плекати в українській родині.

Ми свідомі того, що з причини нашого розсіяння не завжди може наша молодь знайти собі українських життєвих партнерів. Та це не є аж таке лихо, щоб з ним не можна боротися. При сучасній розвиненій комунікації, в добу засобів масового зв'язку, справа закріплення українських подруж і закладання українських родин, хоч і нелегка, але не безнадійна.

Переконуймо нашу молодь, що в мішаному

подружжі різниці культурні, релігійні, національні та інші — навіть при домашньому вживанні обома партнерами мови країни їхнього поселення — в більшості випадків не спричиняються до тривалості подружнього зв'язку.

Основники СКВУ вже на першому Конгресі турбувалися долею української родини й відмітили в статуті СКВУ як одне зі завдань СКВУ "зберігати українську національну ідентичність та плекати й передавати з роду в рід українську мову, культуру й традиції". Ми переконані в тому, що найкраще здійснювати це завдання можна в українській родині! Тому СКВУ звертається зі закликом до всіх людей українського роду, до всіх українців у світі, присвятити справі збереження української родини *десять років*, щоб у часі цієї декади всі ми кожного року в наших родинах, установах, організаціях і громадах застановлялися як направити, будувати та розбудовувати українську родину.

Свідомі великої ваги збереження української родини для задержання нашої ідентичності, ми, Президія Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців проголошуємо Декаду Української Родини в роках 1981 до 1990 і закликаємо українські Церкви, українські жіночі й молодіжні організації, українські наукові установи, всю українську організовану громаду й зокрема її пресу, радіо та інші засоби інформації і комунікації, постійно в час Декади нагадувати українській громаді про загрозу занепаду української родини та пов'язану з тим небезпеку для нашої самотності.

Ми, Президія СКВУ, закликаємо всіх українців у країнах їхнього поселення та в Україні рятувати українську родину, бо рятуючи українську родину, рятуємо самі себе — велику, геройську, нескорену українську націю.

*Із звернення Президії Секретаріату СКВУ
і Екзекутиви Управи СФУЖО*



У понеділок, 30-го березня 1981 року, на 78-му році життя, упокоївся Архієпископ Української Греко-Православної Церкви у Канаді

Владика МИКОЛАЙ (Дебрин)

**правлячий Єпископ Торонто і Східної
Єпархії.**

Засмученій Родині св. п. Владики Миколая складаємо наше глибоке співчуття.

Редакція й Адміністрація "Нових днів"

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

ПОЕЗІЇ З РІЗНИХ ЦИКЛІВ

1. СОНЕТ ГОТИЧНИЙ

ДРУЖИНІ

У Вовчім Закутку під замком є провалля,
Підземне озеро і лябіринт печер.
Є незбагнений світ, Безмежжя й Безначалля,
Якраз під цим вікном, де ти сидиш тепер.

Тут, з вежі, скинута, об камінь і цурпалля
Розбилась дівчина, і жахно крик завмер.
Та дух її забрів у чорне задзеркалля,
За люстро потайне найглибшого з озер.

Звідтіль опівночі виходить Біла Панна,
На вежу тихо йде, задумано-сумна;
Напівпрозора тінь, тремтлива і туманна,

У сяйві місячнім сідає край вікна,
Де знимки я робив...

А що коли, нежданна,
На них — крізь образ твій — проявиться Вона?

2. СОНЕТ ПОЗАХМАРНИЙ

Здригнувшись од кабіни до хвоста,
Літак пробився через мокру вату.
І ми зраділи соняшному святу,
Що нам подарувала висота.

Де мала бути далечинь пуста,
Там упізнав я вежі Мосальвату, —
Скарбницю духа, на дива багату,
Де чаша зберігається свята.

Зубчасті мури і промінні брами,
І ти, найвищий недосяжний храм,
За гранню гір зоріючий олтар! —

Яким бо чудом люди, що в долині,
Дізналися колись про ці твердині,
Про замок осяйний

по той бік хмар?
(В літаку над Альпами)

3. НА СМЕРТЬ

ОЛЕКСАНДРА КУЛЬЧИЦЬКОГО

Кажуть, там — ні журби, ні печалі,
Серед нам невідомих осель.
Рік-у-рік порожніє дедалі,
Сиротіє Сарсель...

Дві кімнатки... Така безмастність,
Що з кінцями не звести кінців...
Та в душі — непощербна шляхетність
Із лицарських часів...

А життя клекотить без упину,
Набігають на берег вали...
І ніхто не приходить на зміну
Тим, котрі відійшли...

DANSE MACABRE
(*Lepista nuda*)

Вінком духмяним, довкруги ялиці,
Такі безжурні й безсоромно-голі,
Серед мохів і золотої глици
Вони кружляли у весільнім колі.

І от, не пожалівшись нікому,
Застигли у морозному тумані,
Мов карлики у домі крижаному
В страшному старовинному романі.

Заціпеніли тільки їх бузкові,
Неначе скраклі, витончені з криги.
... У зимній хаці, у глухому схові,
Стояти їм до першої відлиги...

4. 10. 80.

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

Тане сніг... З вікна переді мною
Видко довгі пасмуги ріллі.
Віс Україною, весною
І моїм дитинством на селі.

Поміж снігом бруднувато-білим,
Ще торішня, зелень прозира.
Сонцеопроміненим вітрилом
Висить понад обрієм гора.

Досі ми її не помічали.
Може, це міраж чужих пустель?
Або, може, став біля причала
Спогадів летючий корабель?

Світиться мені кризь півстоліття —
Поки нас обох не стерла тінь..
Бачиш: знову голе верховіття,
Снігу недоталого лахміття
І порожня сива далечінь...

17. I. 81.

Ірина СЕНИК

**

Іванові М. ЧИНЧЕНКОВІ

Замість дарунку в День батька і особливо
в день іменин — кілька віршованих рядків.

Я тримаю в руках
Чорнобривці побачення,
Обривають вітри
по пелюстці щодня.
Ще в захмар'ї літає
не достигло призначення,
Ще в рос. паркани і дротини,
Ще розлука блукає ягням.

Казахстан, 1980

НАПЕРЕДОДНІ ІГРИЩ

І. Чинченкові

(Сценка)

Стародавній Рим. Підземелля Колізею. Загратована келія для в'язнів, призначених на пожертви левам. У келії двоє: Пастир (християнський проповідник) та Жрець-відступник (поганський жрець, що відійшов від поганства і визнав релігію Христа).

ЖРЕЦЬ-ВІДСТУПНИК

Послухай, богослове, завтра страта,
Он, чуєш?

Леви рикають голодні;
Погром на християн для Риму — свято,
Тоді, коли для нас це перст Господній.
І що б ти думав тлить мене й задачить?
Ти ніби не святий і не апостол,
Однак, коли глагол Христа тлумачив,
До тебе люд валив, забувши страх.
Служив і я колись у храмі Зевса —
Ще перед тим, як сам схилюсь до Бога, —
Щодня юрба патриціїв та плебсу
Збиралася край нашого порога.
До Зевса страх умів я викликати,
Бо знав, коли в яку ставати позу,
Мав голос-грим, а ще величні шати;
Про славу Зевса тільки й дбав мій мозок.
Ти ж на таке, неначе і не здатен:
Негордий, тихий...

Словом, ... жовторотий.
Аж ні: до тебе йдуть та йдуть сектанти,
Тоді, коли до мене — без охоти.

ПАСТИР

Бач, слово Боже має йти від серця...
Кому у кров зайшли людські чесноти,
Хто справедливий, добрий і відвертий, —
Найкраще світ до віри заохотить.
Та ж проповідь, яка не має іскри,
Сердець не вабить.

ЖРЕЦЬ

Хто ж про це не знає?
Невже ж чужа моїм казанням пристрасть,
І річ свою не з тих я слів складаю,
Що й ти?

Отці ж духовні та віряни
Тебе, знай, хвалять.
Що це, як не чари?

Та ба!
Мій зір ніщо не затуманить!
Ти — ворожбит!

ПАСТИР

Отак нас заздрість тьмарить!

Я просто кроку не роблю без Бога
И на раду з Ним стаю в своїй молитві.

ЖРЕЦЬ (собі)

Не може обійтись без духа злого,
Хто влазить в душу християн так хитро.

ПАСТИР

Для мене Бог і суд і нагорода.

ЖРЕЦЬ

Мені вже не один казав служитель,
Що успіх твій і нам і Богу шкодить.

ПАСТИР

О, заздросте!
Не хтів я говорити,
Та небо нас все 'дно розсудить завтра:
Палку і голосну Господню правду
Ви — подорожці — робите сухою.
А суша віру й сушить.

ЖРЕЦЬ

Подорожець?
Це слово вперше вчув я щойно.

ПАСТИР

Той, хто у серці має іскру Божу,
Стоїть, мов скеля, до кінця за правду,
Кому ж її бракує, той-но прагне
Так чи інак убрати царську тогу
І володіти світом.
Тільки й того.
Я зву їх подорожцями.

ЖРЕЦЬ

О, небо!
Ти впав у ересь.
Це й дитині ясно.
Тебе анатемі віддати треба,
І то негайно.

ПАСТИР

Що?
Мене?
Нещасний!
Того, хто найзавзятіше, найшпарче
Ніс Божу правду до людей?

ЖРЕЦЬ

Зухвальче!
Від Бога хочеш ти піднестись вище,
І, щоб сліпу наситити гординю,
Своїх братів опльовуєш найближчих.

ПАСТИР

О, схаменись, уперте сотворіння!
Не зводь хули даремної на брата!
І то коли?
Напередодні страти!

ЖРЕЦЬ

Якраз тому, щоб смерть зустріти чистим,
Таких, як ти, я знати більш не хочу!
Анатома тобі, поганче злісний!
В обійми зла... в обійми пекла скочуйсь!

ПАСТИР

О, Господи!
Навіщо сієш сумнів
У мудрості твоїй та провидінні?
Невже ж це Ти схиляєш заздродумців
Мій кволий дух піддати пробі нині,
Коли настав мій час іти до тебе?
Невже не досить має свідчень небо
У вірності моїй?

КЛЮЧНИК (входить)

Велів наш ватаг
Вас на вечерю левам готувати.
(Завіса)
Сосновка, лютий 78.

Ів. КМЕТА-ІЧНЯНСЬКИЙ

СВІЖА КИТИЦЯ

(Із циклу "анафори й акростиhi")

I

Святославові й Ніні
Караванським — присвята.

ЛІТА...

Літа-літа. Посивілі в неволі...
Та поєдинок виграли літа, —
Як шепотіли про життя тополі,
Як танцювала танок смерти мста.
Ой, де ти бродиш...?" Кликали ви долю,
Сибір печать вам клала на уста,
Але печать — в труні. Вклонилась брама, —
Ви — голуб'ята вільні! І ми з вами...

Квітень, 1980 Р.Б.

II

І вам, і нам — рай-сон приснився...
Прегарний розмай — сон!
Чудес не висохла криниця,
Ми скрикнули: "Надій красю!"

Красо, мов зорі, ой крилата:
Ми страдників сибірських мук
В Америці змогли вітати...
Я їх, мов рідних, обніму!

Філядельфія

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Оповідання

Тієї весни деснянські озера розлилися надзвичайно широко. Між потоплених травичок гасали сріблясті щуки, шукаючи затишного місця для нересту.

Хижа та риба щука, але і дурна ж! Бо вибирає для своїх весільних танків наймілкіші місця, де навіть води й по-коліна не буде. А тут вже чекають на неї спритні рибалки, наколюючи хижих коханців на ості, як на виделки.

У ті ясні дні виходили на своє полювання і човни державної інспекції рибоохорони. Рибалки полювали на щурят, а державні інспектори виглядали на невдах-рибалок, що траплялися їм на дорозі та не встигали, почувши характерне гудіння казенних моторів, заховати в воді ості та повні забитої риби торби. Бо давно вже наклала держава своє "заборонено" на всілякий вияв самостійності у здобуванні харчів, що їх Бог дає, а не за гроші купують, охрестила тих самостійників неутешним словом "браконьєри" та ще одним своїм, знайомим до болю: "вороги рідної природи".

У човні було троє. Василь, що вів його крізь мілини з неабиякою майстерністю, головний групи старший інспектор Крайнюк і студент Сашко, якого було взято на рибоохорону вперше з добрим

наміром дати хлопцеві заробити дещею та й кілька риб'ячих хвостів до юшки.

Крайнюк проглядав береги в бінокль, вишукуючи гострим оком порушників. Сашко сидів позаду та поглядав то на береги, то на воду, що весело бігла повз човен, милуючись чарівністю весняної ріки. Крайнюк щось таки вистежив — це було зрозуміло з помаху руки, якою він вказав Василеві напрям. Василь послушався. Човен трохи нахилився, звертаючи з основного курсу до берега. Незабаром і недосвідчений Сашко побачив три постаті на піску. Вони метушилися, виймаючи з води сітку. Було видно, що двоє — ще діти, не старші, може, за десять-дванадцять років.

Люди на березі раптом зрозуміли, що такі попалися "на гарячому", бо вже не метушилися, а тільки поставали, схиливши голови та розглядаючи з-під лоба інспекторів, які вихором влетіли на піщаний берег.

Крайнюк стрибнув на землю перший. За ним Сашко, а там вже і Василь, вимкнувши казенного двигуна. Крім двох дітей — хлопчика та дівчинки — вони побачили перед собою жінку, мабуть матір, одягнену в посірілу від сонця й негоди куфайчину. Вона була середніх років, виснажена працею, з простим і стомленим обличчям. Таких багато в українських селах...

Крайнюк обійшов порушників навколо, кинув погляд на переплутаний волок, що лежав поруч.

— І не соромно вам дітей змалку до браконьєрства залучати! — сказав він завчено, бо ж державні інспектори мусили не тільки карати, але й виховувати.

— Порушники мовчали. Сашко схилився над волоком, намагаючись розплутати його. Василь зазирнув у непорожню торбу, яка стояла поруч, та витяг на світ великого, може, півкілограмового язя.

— Там їх з десяток буде, — поважно простягнув він.

— Складемо протокол! — голосно сказав Крайнюк, розстібаючи свого планшета.

Магічне слово "протокол" відразу повернуло до життя мовчазних "порушників". Діти заплакали, а жінка підвела сумні очі і мало не простогнала:

— Ви ж люди! Нам їсти нема чого... Хто їх нагодує!? — вказала вона на малих, що, почувши материн голос, трохи заспокоїлися й витирали сльози рученятами.

— А чоловік де? — запитав Василь, трохи пригнічений її голосом.

— Вдова я... — була тиха відповідь.

— Та не треба її розплутувати! — нервово звернувся Крайнюк до Сашка. — Все-одно пали-

АКРОСТИХИ

I

МОЛИТВА МАТЕРИНА

*Молитви атом мчавсь на небо з хати:
Ох, Боженьку! Була — мов квітка мати...
Либонь одружена ця мати з горем,
Івасика мого мов "щастям вгорнеш?"
Та й темна хижа видалась їй храмом, —
Вмер біль... І раптом вмерла рана...
А хлопчик... О Івасик кликав: "Тату!"*

1980

II

РІК 1981

*Розклав я букви, мов кришталі...
І кожну на папері бережу, —
Куди рік поведе нас далі?
Тумани... Круки чорні... Холод-жур
До серця плинуть з вежі світової.
Візьму, мабуть, я давню зброю, —
Піду нескорений "на поле бою"!*

ти будемо. Клади так в човен... — він таки дістав аркуш паперу і приготувався записувати.

Сашко вже і сам давно покинув сітку, і тільки схвильовано прислухався до розмови.

— Не забирайте волок, дядечку, бо нам його віддавати треба! — попрохав хлопчик, що був старшим.

— Ми юску варитимем! — посміливішала дівчинка, кумедно вимовляючи слово юшка.

Хлопчик був узутий у високі гумові чоботи. Жінка теж. Мабуть, вони вдвох і волочили сітку по-мілині, здивавши зрив, які, подібно до щуки, приходили сюди на нерест.

Сашко ще раз оглянув всіх трьох та підійшов до Крайнюка, тихо намагаючись пояснити йому, що цих людей не можна кривдити. Але Крайнюк вдав, що не розуміє і тільки гримнув: "Не заважай!" — продовжуючи записувати своє до протоколу.

Василь, тим часом, переніс до човна торбу з рибою, а потім і мокрий волок.

— Чи маєте якогось документа, щоб засвідчити ваше ім'я? — запитав Крайнюк до жінки.

— Документа? — перепитала вона. — Ось я вам і є документ! Всі мене тут знають... Дарина Клименко я! У кого хочете спитайте в колгоспі...

— Вірю, вірю — пробурмотів Крайнюк... — А чи діти ваше прізвище мають?

— А чис ж іще... — сумно всміхнулась.

— Тебе як звуть? А тебе? — перепитав старший інспектор у дітей, і, одержавши відповідь, закінчив своє писання.

— Ми, що нижче підписалися, — почав читати Крайнюк, — інспектори державної рибохорони такі-то... — він поспішав і не оголосив навіть імен, — засвідчуємо, що громадянку Дарину Клименко та двох її дітей Михайла і Оксану було затримано 30 квітня 19... року на річці Десна в районі села Погреби на незаконному лові риби забороненим знаряддям — волоком. Громадянка Клименко Дарина Іванівна порушила тим самим статтю 23, пункт без діючих Правил рибальства на внутрішніх водоймищах Української ересер, та підлягає адміністративній відповідальності у розмірі... — Крайнюк на хвильку зам'явся, — е-е... штрафу у розмірі 25 карбованців, з конфіскацією і знищенням забороненого знаряддя лову — волока!

— Все! — видихнув він. — Підпишіться отут... — підніс до жінки щойно зачитаного папера.

Жінка мовчки підписала протокол, так і лишившись стояти на одному місці. Діти знову заревіли, та гуркіт двигуна, якого вже завів Василь, заглушив їхній плач. І тільки коли вже всі трьох були в човні, вони добре почули крізь гуркіт голос бідної Дарини, що просила повернути хоч сітку, бо вона чужа є, позичена.

Де там! Три постаті на березі швидко віддалилися. Сашко почув, як Крайнюк голосно хвалився на вухо Василеві, що не заніс конфісковану рибу до протоколу. Себто, можна буде по парі хвостів кожному додому принести. Раптом, він повернувся до Сашка.

— А ти чого розжалівся!? Гадаєш, мені не жаль ко таких? Ще й як!

— Я теж, коли молодший був, не міг людей штрафувати! — гукнув Василь. — Але до всякої роботи звикаєш! І діточок годувати треба...

Крайнюк доторкнувся до Сашкового плеча, немов виправдуючись, і додав:

— І Василь має діточок годувати, і я... А платня наша дуже мізерна. На життя не вистачає... То ми зацікавлені протоколи складати. Бо нам за це премія іде: більше протоколів — більше грошей...

— Як це ж так? — здивувався Сашко. — Виходить, чим більше порушень серед людей — тим вам вигідніше?!

— Виходить, що так, — погодився Василь.

— Але ж ту жінку з дітьми треба було пожаліти! Бо вона ніякий не бракон'єр...

— Якщо ми будемо тільки на бракон'єрів полювати, то голодні зостанемося! — знову заволав крізь гуркіт мотору Василь.

— Справжнього, бракон'єра дуже важко вистежити! — пояснив Крайнюк. — Вони ж мають великі гроші з риби і купують усю міліцію навкруги, та деяких наших інспекторів теж. Вони знають усі наші маршрути...

— А якщо і затримаєш такого, то маєш лише неприємності. Бо всюди в них знайомі... І міліція за них просить, і голова колгоспу просить... А деякі просто погрожують... — додав Василь.

— Краще з такими не зв'язуватись! — зробив висновок старший інспектор.

— Виходить, бракон'єри наче мафію свою мають! — здогадався Сашко.

— Виходить, що так, — погодився Василь.

— Оце так державна служба... — образливо простягнув Сашко. — Можна карати лише тих, хто мовчить і терпить...

— Ти краще за це мовчи, — порадив Крайнюк, — бо можна неприємність нажити.

— Ми з тобою так, по-товариськи ділимося. Всі про це знають. Але мовчать. Бо так вже життя наше побудоване...

Проте, проводячи душевну бесіду з Сашком, якого вважали "своїм", не забували державні інспектори і службу, бо раптом припинили розмову, одночасно вгледівши на недалекому березі нове порушення. Було видно, що порушники помітили їх ще раніше. Сашко побачив три постаті, одна з яких у ту ж мить зникла за високим берегом. Одночасно, чи Сашкові здалося, чи ні, другий порушник, що тримав у руках напевне ості, розмахнувся та кинув їх у воду далеко перед собою.

— Біжи за третім! — кинув Крайнюк Сашкові. Той кивнув. І коли човен нарешті врізався в пісок, всі троє кинулися, кожен до своєї жертви.

Сашко вліз на урвистий берег і опинився на величезному полі. В кількастах метрах попереду він побачив людину, що бігла. Сашко "піддав газу" навздогін. Бігти було дуже легко.

Відстань до втікача швидко скорочувалась. Сашко вже добре бачив велику торбу на плечах порушника та довгі ості в його руці.

— Стій! — час від часу гукав Сашко чоловікові. Він зовсім не хотів лиха цьому невдачі.

Чоловік, мабуть, зовсім знесилився, бо різко зупинився, обернувся до Сашка, який швидко на-

ближався, і наставив свої ості вперед, наче обороняючи себе й торбу, яку кинув поруч. Сашко не чекав такої його дії, і мало не настромився грудьми на гострі залізяки. Став, важко дихаючи... Чоловік з ненавистю дивився на нього.

— Підійдеш — вдарю! — погрозливо сказав він.

Оторопілий Сашко щось пробелькотів про суд та в'язницю, які чекають на чоловіка, але розгубився ще більше...

І в цей момент зовсім поруч, на березі, пролунав постріл.

Чоловік нервово здригнувся, скривив обличчя і гукнувши: "Ну вас всіх до..." — відкинув ості набік. Він повернувся до Сашка спиною, схопив із землі торбу і знову побіг...

Сашко наздоганяти його уже не став. Тільки сумно дивився вслід, не розуміючи, звідки взялася та люта ненависть в очах чоловіка. Потім підібрав кинуті ості і повернувся до берега, з тривогою думаючи про постріл.

Крайнюк сидів на великому камені і складав протокола. Біля нього, схиливши голову, стояв порушник. Василь був теж поруч, тримаючи в руках мисливську рушницю та якусь червоненьку книжечку.

Побачивши Сашка, Василь запитав його самими очима: "Ну як?". Сашко розвів руками, не маючи що сказати, та відкинув набік підібрані ості.

— Партійним виявився, — кивнув на затриманого дядька Василь, показуючи Сашкові червоного партквитка.

— Мало не пристрелив мене! — голосно сказав, не піднімаючи від писання голови, Крайнюк.

Партійний чоловік заскиглив, мабуть вже не вперше за сьогодні, бо Василь у ту ж мить гримнув на нього: "Та помовчіть вже!"

— Я підбіг до третього, — пояснив він Сашкові, — він встиг утопити ості і без риби ще був. То я не мав ніяких доказів — довелося відпустити... І раптом чую постріл! Цей, — кивнув на порушника, — на Крайнюка дробовика навів. Той тільки встиг рукою за дуло взятися і відвести постріл...

— Та не хотів я стріляти, хлопці! Тільки лякав. Воно якось само собою вийшло, бо ж вони, — вказав на Крайнюка, — смикнули дуже...

— Хотів, — не хотів, — сказав Крайнюк, — але міг моїх діточок сирітками залишити!

— Я підскочив до них, обшукав його відразу і цього партквитка з кишені виймаю... — пояснював далі Василь.

— Пожалійте, хлопці! Не видавайте мене... — прохав комуніст.

Сашко чув про браконьєрський звичай стріляти рибу з дробовика, просто крізь мілку воду. Проте, бачив такого порушника вперше. Тільки зараз він зрозумів, скільки мужності має Крайнюк, бо ще не з'їздив цього комуніста по-пиці, хоча й мав всі підстави.

— Вас таки треба покарати, — сказав Сашко. — Нехай з партії виженуть.

Коли Крайнюк скінчив протокола, вони забрали в човен рушницю й ості та відпливли, залишивши на березі партійного браконьєра.

Марта ТАРНАВСЬКА

ПРИТЯГАННЯ ЗЕМЛІ І НЕБА

*Віз Чумацький на чорному небі
ще ніколи не був так близько:
фірменту зазорене чудо —
чорна магія вічних зір.*

*Нерозгадану загадку простір
у віконця опрацював раму
і магнетом у небо тягне
непокірної думки літ.*

*Антуан де Сент-Екзюпері
у нічному польоті зі мною.*

*Тридцять п'ять тисяч стіп удолині
континент, наче чорне море,
що на ньому лиш де-не-де світять
острови електричних міст.*

*Тягне вниз притягання планети,
в атмосфері полоні — тіло,
і нитками невидних вібрацій
моє серце держить земля.*

*Антуан де Сент-Екзюпері
у нічному польоті зі мною.*

10-15 січня 1981

Лос Аанджелес

Ще трохи пливли мовчки, аж поки не стали до берега пообідати. Вийшли на галявину, взявши з собою ковбасу, хліб, цибулю. Втрюх посідали на траву, розклали їжу. Василь дістав пляшу горілки — вічного супутника подорожей — розлив у три склянки...

Мовчки випили, і аж тоді, розігріті оковитою, знову зав'язали розмову.

— І нікуди його не виженуть з партії! — висловив Василь свою думку. — Бо ж багато таких по райкомах та парткомах сидять...

— А що йому може бути? — запитав Сашко, — заїдаючи горілку ковбасою.

— Дамо завищеного штрафу — 50 карбованців, — відповів Крайнюк.

— І тільки? — здивувався Сашко.

— А на більше ми й не маємо повноважень, — пояснив Крайнюк...

— Як це так!? Нещасну вдову з дітьми і цього негідника майже однаково карати... Що то за закони?!

Помовчали, жуючи. Василь запалив цигарку.

— Може, не здамо жінчиного протоколу... га? — звернувся він до старшого інспектора.

Крайнюк ще трохи подумав, тяжко зітхнув і промовив: "Може й не здамо..."

Вперше за цей день Сашко відчув полегкість на серці.

— Добре з вами, хлопці... — схвилювано сказав він. А про себе подумав: — "Бо світ таки добрий є..."

3 ПОДОРОЖНІХ НОТАТОК

БІЙ З БИКАМИ — СПОРТ ЧИ "РОЗВАГА" ДЛЯ САДИСТІВ?

Подорожуючи минулого року по Іспанії та Португалії, мені при тій нагоді закортілося також ближче, тобто, на власні очі, побачити вже здавна відомий на цілий світ еспанський "бій з биками". Як у дійсності виглядає той бій? Чи це спорт чи, може, щось інше? Хто його організовує і з якою метою?

Пару кварталів від готелю "Рома" в столиці Португалії Лісбоні (португальці пишуть Лісбоа), де ми зупинилися, стоїть величезна понура, вимурована з червоної цегли споруда. Якби не те, що вона не тільки без вікон, але також і без даху, то з вигляду ця мурована потвора могла б легко нагадувати відомий зліплений з цементу, "каскет", яким американські погребники нібито для "протекції" (читай — для більшого "бізнесу") накривають домовину померлого в ямі. Але в Лісбоні це не "каскет" — це місце чи споруда, де відбувається "бій з биками".

Історично "бій з биками" бере свій початок ще з XVI-го століття, коли аристократична знать Іберійського півострова, аби показати перед публікою свій "героїзм", почала влаштовувати ці видовища. В пізніші і теперішні часи бій з биками виявився дуже поплатним "бізнесом", який приносить його аранжерам мільйони доларів прибутку кожного року. (Та не зважаючи на це, цей "бізнес" поза межі Іспанії і Португалії нікуди більше не поширився. Правда, цей "бій" ще інколи практикується також в Мехіко, але ж це сталося тільки тому, що Мехіко було колонією Іспанії). В чому ж суть цього "бою"?

Передовсім, треба пам'ятати, що "бій з биками" не є свого роду "поєдинком" (дуелем) між биком та матадором (з еспанської мови "матар" — означає убивати), де невідомо, хто кого переможе чи заб'є. Питання — "хто кого" — тут вирішено заздалегідь, тобто, якщо не станеться якогось непередбаченого випадку, то переможцем мусить вийти тільки матадор, ніколи тварина. Різниця між еспанським боем і португальським є лише та, що в той час, коли в Іспанії бик має бути забитим уже на арені, перед публікою, в Португалії аби, видно, зробити бій з биками більш "гуманним", матадор мусить робити так, щоб бик на арені ще не був цілком "викінченим", щоб ще залишався на арені бою. Але якщо бик у короткому часі сам не помре за ареною від заподіяних йому ударів на сцені, то протягом наступної півгодини часу його добивають. Так чи інакше, його з цього "каскету" вже не випустять живим. Чому?

На це ми дістали таке пояснення. Якщо б бика врятувати від заподіяних ран і пізніше "дозволити" йому знову битися на арені з матадором, то, мовляв, наступним разом, маючи попередній до-

свід, бик уже стане настільки "мудрим", що з "помсти" зможе з більшими шансами забити матадора ніж то він міг зробити під час першого бою...

На кожний вечір такого видовища призначається шість биків. Оскільки на забиття одного бика дається 20 хвилин, то вся "гра" триває переважно дві години. Після двох годин бій чи бої закінчуються, а, значить, закінчується і життя шістьох тварин.

Самі бики не є собі звичайними бугаями. Аби вони були більш агресивними і сильними, з покоління в покоління їх нащадків запліднюється генами чи сперматозоїдами таких самих агресивних та сильних бугаїв (т. зв. штучний добір). Також биків, призначених для боїв з матадорами, тримають і вирощують у спеціальних ізольованих від людей та інших тварин місцях, що, мовляв, робить їх більш дикими, недоступними і тому агресивнішими.

Цікавий деталь: часто, купуючи квиток на бій з биками, вам дають також адресу м'ясарні, де вже на другий день після закінчення бою ви можете купити свіже м'ясо з того бика, якого минулого вечора на ваших очах було забито...

В більшості туристів, які відвідали видовище бій з биками, залишалося досить неприємне і "несмачне" враження. Багато сказати, що вже ніколи не пішли б на таку "розвагу", яка на думку одного з нашої групи, є не спортом і не розвагою, а потіхою для садистів. Бо і справді — кому приємно дивитися, коли безборонну і, очевидно, ні в чому невинну тварину забивають на смерть?!...

У НЬЮ-ІОРКСЬКИХ ДЖУНГЛЯХ

Нарешті, вже не автобусом, як це було на Іберійському півострові, а іберійським джетом повертаємося до Нью-Йорку.

Всідаю до "сабвею", тобто, підземної залізнички, яка, здається, є найстаршою в світі. Що за диво? У свій час, мешкаючи в сусідньому Елізабеті, я часто їздив цим "сабвеєм", але він тоді виглядав якось інакше. Але то було років з десяти тому чи навіть більше. Роздивляюся і довідаюся, де "собака закопана". Всі стіни вагона — включно зі стелею, повимазувані якимись не то літерами, не то безсенсовними написами. Коли дивитися вздовж вагона, то мимоволі робиться таке враження, що ви попали в якісь дикі африканські джунглі з їх порослими скрізь і всюди ліанами, бамбуками, очеретом та іншою тропічною рослинністю. А, може, це тільки в цьому вагоні? Та ні! В іншому така сама картина. Я був у паризькому, лондонському та торонтонському метро, але подібного "свинства" не бачив. Кому

була приємність аж так забруднити й занечистити вагони метро? Як могла адміністрація залізниці допустити до такого злочину?

— Що це значить? Хто це так побруднив стіни? — питаю одну молоду жінку, що сиділа поруч мене.

— Та хто ж, люди; пасажери, які тут їздять, відповіла вона трохи розпачливим тоном.

Пізніше довідуюся, що таке розмазування вагонів тут має свою окрему назву — графіт.

Не можна було не запримітити ще однієї цікавої речі. В той час, коли років 20 тому в Нью-Йорку на вулиці на кожних чотирьох осіб, яких ви бачили, приблизно одну можна було зарахувати до категорії "чорних" або в кожному випадку темношкірих, тепер вже приблизно кожна друга особа була темношкірою. Це значить, роблю логічний висновок, якщо "демографічний" процес міста буде змінюватися таким самим темпом, то через 20-30 років "білошкірі" люди Нью-Йорку складатимуть лише одну четверту частину населення.

В жодній мірі не вважаючи себе расово-упередженою особою (бо яка різниця, який колір має людина? аби вона була людиною в справжньому розумінні цього слова), все ж таки, мимоволі напрошується такий арифметичний висновок: якщо ступінь занецищення стін нью-йовкського "сабвею" прямопропорційний до кількості "кольорового" населення міста, то, очевидно, це аж ніяк не робить честі і слави цій категорії населення...

ВІДВІДИНИ РЕДАКЦІЇ НАИБІЛЬШОЇ І НАЙСТАРШОЇ УКРАЇНСЬКО- АМЕРИКАНСЬКОЇ ГАЗЕТИ

Цією газетою, очевидно, є "Свобода". Виїхавши тунелем з Мангаттану і опинившись на західному березі Гудсону в м. Джерсі Сіті (штат Нью Джерсі), незабаром зупиняємось при вул. Монтгомері № 30, точніше, перед новим 17-поверховим "хмародером". Побудований недавно за українські гроші (8 мільйонів доларів) — це український дім — найбільший дім, який мають українці в світі. У цьому будинку міститься не тільки адміністрація Українського Народного Союзу, але також і його головний орган — газета "Свобода". Маючи вже майже 90 років віку (почала виходити 1893 р.), "Свобода" є не тільки найстаршою українською газетою у вільному світі, але й найбільшою, бо ж виходить щоденно щонайменше на 4-ох сторінках великого формату. Вже лише з цих міркувань кожному українцеві напевно хочеться бодай дещо знати про цю газету.

Входжу до середини будинку. Повіяло приємним холодком з широких просторів нової великої споруди. Вже немолодого віку інформатор доброю українською мовою каже, що приміщення

редакції міститься на другому поверсі. Ще хвилина-дві — і я в просторому напівпорожньому кабінеті головного редактора Зенона Снилика, який сидить за широчезним столом. Ну, думаю, такого просторого кабінету напевно не має і головний редактор "Нью-Йорк Таймс"-у.

Хоч і маючи мало часу (був понеділок), проте редактор був настільки гостинним, що спромігся показати мені майже весь процес виходу газети — починаючи від свого редакційного стола і кінчаючи експедицією на першому поверсі. Весь процес видання газети здійснюється тепер наймодернішими технічними засобами. Напр. у той час, коли ще донедавна лінотип був "останнім словом типографічної техніки", тепер він пішов уже у "відставку" — його місце заступила машина комп'ютерної системи.

— Тепер ми протягом однієї години можемо видрукувати 15.000 примірників газети, — каже редактор.

Газета висилається вже день перед тим, коли позначена офіційна дата її виходу. (А до нас, у Канаду, приходить часто після чотирьох тижнів. — *Ред.*)

Хоч уже віком під п'ятдесятку, проте редактор Снилик "бігає" по сходах "хмародеру" зі швидкістю юнака. Та в цьому нема нічого дивного. Адже він належить до найвидатніших українських спортсменів. Він був єдиним спортсменом в історії американської футбольної команди, який три рази був обраний брати участь в олімпійських змаганнях 1956, 1960 і 1964-их роках. Але, як бачимо, футбол (не в американському, але українському розумінні слова) не є єдиним його замилюванням. Другим його замилюванням і професією є журналістика.

Хоч усі числа "Свободи", починаючи від першого числа і до останнього, ретельно переплетені і за допомогою відповідних "хемікаліїв" забезпечені для довготривалого збереження, проте, це не задовольняє редактора Снилика.

— Нашим завданням, — каже він — у найближчому часі конче зробити дві речі. Поперше, аби прискорити шукання будь-якого матеріалу, поміщеного будьколи в газеті, нам треба, як це практикується тепер у всіх модерних бібліотеках світу, з усіх сторінок газети зробити мікрофільми, які в разі потреби за допомогою побільшуючих лінз можна оглядати на екранах. Подруге, треба буде зробити також абетковий каталог (рекорд) всіх матеріалів, які вже були поміщені і будуть поміщуватися в газеті.

Ще давно колись, коли редактором "Свободи" був д-р Лука Мишуга, автор цих рядків був поставив йому запитання: чому "Свобода", хоч і виходить щоденно і має дуже добру матеріальну базу, поміщує новини із світу день чи навіть два дні пізніше, ніж робить інша американська англомовна щоденна преса чи навіть "Новое русское слово", яке тримається лише на передплатниках. На жаль, Мишуга так і не дав мені переконливої відповіді на це запитання.

Хоч з призначенням на головного редактора "Свободи" Зенона Снилика якість газети значно покращала, проте, на жаль, ще не в такій мірі,

**ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНЯЛИ ЗАЛЕГЛУ ПЕРЕДПЛАТУ?
Якщо ні — зробіть це негайно!**

як цього мають право сподіватися читачі від своєї найстаршої і найбільшої української газети. Тому, я запитав редактора, чому на своїх сторінках газета не раз так багато відводить місця для описів малозначних подій чи тем (річниця якоїсь парафіяльної школи, і т. д., і т. д.), які в кращому випадку можуть мати певний "льокальний" (провінційний) інтерес, але не мають жодної вартости для цілої української громади Америки. На це я почув таку відповідь:

— А тому, що "Свобода" є не тільки газетою, яка має своїм завданням подавати чи висвітлювати актуальні питання української дійсности, але також екраном чи "дзеркалом" всього українського життя в діаспорі. Точніше кажучи, для майбутнього історика, який напевно буде користуватися матеріалами "Свободи", буде цікаво знати не тільки про "великі речі", але й дрібні. Хіба, напр., ми не хотіли б прочитати в газеті, яка виходила пару сот років тому, як відбувалося навчання в тодішніх школах, як ховали небіжчиків чи видавали заміж своїх дочок або женили парубків наші селяни в ті часи? Звичайно, це було б цікаво нам знати, і тому ми про це пишемо не тільки або не стільки для сучасних людей, як також для тих, які прийдуть після нас. З відомих причин з цим завданням може і мусить впоратися лише "Свобода" — єдина газета у вільному світі, яка має забезпечену матеріальну базу і яка так довго буде виходити в світ, як довго існуватиме та щось робитиме українська громада.

Аргумент — сильний, хоч і не на "100%" переконливий. Ідеться про те, що, як загально прийнято, у всьому повинно бути "почуття міри". Ось приклад: ще в травні 1980 року на "Союзівці" відбулася річна нарада головного "уряду" (чому ж не сказати управи?) Українського Народного Союзу. І ось, лише в січні цього року газета чомусь вирішила подати опис тих нарад, і то подати не будь-як, але аж на 20-ох цілковито заповнених матеріалами тієї наради сторінках "Свободи" (і то ще не був кінець, бо в газеті за 14-го січня подано, що "продовження звіту буде в черговій частині протоколу"). Кому це потрібно? Навіть, якби "Свобода" була виключно інформативним органом УНС, то і в такому випадку навряд чи варто було б подавати аж такий детальний звіт у газеті про ту нараду. "Майбутній історик" зможе легко довідатись про неї, заглянувши в архів.



М. Колянківський

В СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

Побували ми оце в гостях в Україні. Не вперше вже. Багато кого там знаємо і нас знають. Це не були вже відвідини рідкісних гостей, до яких готуються тижнями, — білять, прибирають. Де-хто вже й голос наш впізнав, коли подзвонили: — О, то ви? Вітайте в Києві. Ми оце вже й ви-чікували, що десь приїхати повинні б!

Звичайно, не всіх давніх знайомих і приятелів ми мали змогу зустріти — в декого телефон не працював, хтось змінив помешкання або перебував у відраядженні. Але було чимало дружніх зустрічей з тими, що їх знаємо вже більше десяти років, і багато нових знайомств, які входять на місце тих, що відійшли.

Загальна інформація

Обидвос з дружиною ми були запрошені на тритижнеле перебування Українським товариством дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами. Це організація, яка підтримує контакти в галузі культури під цю пору із 102 державами в світі, у цьому числі і з Канадою та США. Наш формальний зв'язок із цим товариством встановився тому, що наш Музей Курилка є установою не тільки українського, але й всеканадського значення.

Кошти транспорту ми й тепер, і за всіх раніших подорожей, оплачували самі. Цим разом купили квитки летунської лінії "Ер Франс" — Торонто — Київ і назад. У дорозі виявилось, однак, що "Ер Франс" везла нас тільки до Парижа. З Парижа до Києва ми їхали літаком "Аеро-флот", з Києва до Будапешту угорською лінією "Малев", а з Будапешту до Цюриху і Торонто — швейцарською "Ер Свіс".

Деяка, сполучена з цим невігода, мала й добру сторону. В Парижі, маючи декілька годин часу, ми змогли побувати в місті, походити знайомими бульварами, побачити пам'ятник Шевченкові на його площі при бульварі Сен Жермен і відвідати український католицький собор св. Володимира та давнього приятеля, о. канцлера М. Левенця. А в поворотній дорозі провели полудне і ніч у прекрасному місті Будапешт.

Більшість нашого часу ми провели в столиці України. Туди приїхали, двічі туди поверталися — зі Львова і з Москви, і звідтіля від'їхали. По-знайомилися з ним тепер краще, як будь-коли досі, бо мали багато часу їздити й ходити його вулицями.

Київ, хоч уже він і двомільйонове місто, не втомлює. Зберіг свою затишність, свою безпосередність, — є в ньому щось інтимне, тепле, рідне.

Відчуваєте це в красивій, в природі, і в людях.

Були ми у відкритому для богослужб Володимирському соборі — на вечірні. Порівнюючи з минулими роками, бачили там куди більше народу, і більше молоді. Що її приводить — потреба душі, чи цікавість, годі сказати. Декілька днів раніше ми були в неділю у тернопільській церкві Різдва Христового. Там бачили тільки старших людей. Для молодих була, може, ще надто рання година. Під церквою рядом сиділи жебраки. Дали їм по монеті й розговорились. Найкраще місце, біля самих дверей церковних, зайняла бабка із Суздаля. Інші були "тутешні". Жодне з них не знало імен священників. Остання жінка запитала, звідки ми? Коли почула, що з Канади, декілька разів повторила, зітхнувши. "Канада, ох, Канада!"...

Оглядали відновлені церкви — музеї Кирилівську й Андріївську. У лаврській Трапезній була виставка "Сорочинський іконостас". Недавно відреставрований, він має незабаром повернутись до Сорочинця.

Знову побували у Святій Софії, яка ніколи не заперестане зворушувати гармонійністю форм, багатством розписів і "Непорушною стіною". Там, і біля усіх історичних пам'яток, постійні довгі черги народу.

Як завжди, дуже цікаво було дивитись прекрасною влаштовану виставку Коштовностей України, із хронологічно розміщеними скарбами, знахідками археологів. Там перше місце займають переважати й унікальні своєю майстерністю золоті скарби із скитських могил. Не все тут виставлене, бо дещо, як ось славна Пектораль, — нам сказали — перебуває на обмінних виставках по різних країнах світу та в інших музеях СРСР. Тут виставлена тільки її не надто вдала копія. Археологічні розкопки тривають і збірка постійно росте.

Дуже теплою була візита в колишнього заступника Голови Ради Міністрів УРСР, а тепер заступника президента Академії Наук України — Петра Т. Тронька. Він прийняв нас у старовинному будинку, що його займає Українське товариство охорони пам'яток культури, якого головою він є від його заснування. Це добровільне громадське товариство нараховує тепер в Україні 15 мільйонів членів, що вплачують мінімальну річну вкладку (20 копійок дорослі і 10 шкільні діти). Так зібрано досі біля 40 мільйонів карбованців, що допомогли зберегти і відновити багато тисяч пам'яток української культури.

Влаштовано нам візиту і в екзарха Російської православної церкви в Україні, митрополита Філарета, який прийняв нас у присутності архієпископа Макарія і нашого супутника — заступника завідувачого відділом культурних зв'язків із капіталістичними країнами. Я вручив Екзархові наш альбом "Страстей Христових" В. Курилика, а митрополит мені — автографовану книгу "Київська Свята Софія".

Були в нас формальні й півформальні візити в Українському товаристві дружби із зарубіжними країнами (вітальна і дві заключні — з головою Президії — Василем Осначем і з заступником голови — Георгієм А. Тихолазом), в То-

варистві "Україна", індивідуальні і збірні зустрічі з деякими письменниками й журналістами. Дуже мало було змоги зустріти мистців. Випадково ми приїхали саме в день відкриття й побували на виставці праць Івана Марчука, що відбувалася в Будинку письменників (це була перша виставка будь-коли влаштована письменниками в Києві). Марчук, з якими ми знайомі давно, стилем і проблематикою дещо відрізняється від інших тамошніх мистців, отже не було досі в Києві його виставки, влаштованої Спілкою художників. Першою виставила його Москва. Ну й виставлялись його речі на т. зв. "неконформістських" виставках за кордоном, в цьому і в Канаді та США.

Збірки "неконформістського" мистецтва існують в Києві в домах приватних колекціонерів, так само, як існують також (часто і в нехристиян) збірки старовинних ікон. Нам влаштовано було формальні відвідини двох колекцій із такими збірками мистецтва першого чвертьріччя нашого століття, що їх позаздрили б не один тутешній музей.

Були ми в Києві на двох вечорах (один з них відбувся по полудні), влаштованих Спілкою письменників України: Це був вечір з нагоди 80-річчя з дня народження письменника Олександра Копиленка (помер в 1958 році). Він відбувався в залі Педагогічного інституту при вулиці Тургенівській. Головував письменник Юрій Збанацький і слово про Копиленка виголосив Юрій Кобилицький. Із спогадами виступила низка письменників, яких в Президії засідало біля двадцяти. Всі говорили українською мовою й один лиш російською. Також рідко чулося російську між публікою.

Другий вечір, присвячений 275-річчю з дня народження грузинського поета Данила Гурамішвілі, який жив і похований у Миргороді на Полтавщині, відбувся в Київській консерваторії при вул. Маркса. Головував на ньому Микола Бажан, головну промову виголосив Віталій Коротич, з читанням віршів українською мовою виступили Іван Драч, Дмитро Павличко, Олександр Підсуха і Микола Вінграновський. Присутньою на вечорі була формальна делегація Грузії, що засідала в Президії побіч репрезентантів уряду й партії УРСР. Делегат Спілки письменників СРСР прочитав, мабуть, цілу свою книгу сонетів російською (предовго і нудно), один грузин виголосив свого вірша грузинською, решта ж грузинів промовляла і читала тільки російською. Були між ними й такі, що з української перекладають українських поетів. Потім відбулася музична програма, заповідана виключно російською й цією мовою виконувалась більшість пісень. Виступали російською і Дмитро Гнатюк, і навіть тріо бандуристок, зодягнутих у полтавські строї.

До речі, російською співало в Тернополі на концерті з нагоди "Дня учителя" і тріо дівчат, зодягнутих у гуцульські строї. Нам здається, для такої справи треба б їх переодягнути у російську або бодай у вечірню ношу.

Справжнім нашим святом було відвідання недавно відновленого будинку в Києві, поблизу Хрещатика, де жив декілька місяців Тарас Шев-

ченко. Це із великим смаком і справжньою любов'ю влаштований музей — філія Київського Музею Шевченка. Там виставлено й одяг, сорочку і піджак Т. Шевченка, і його особисті речі — палітра, пензлі, різці, фотографії, перші видання *Кобзаря*. В самому Музеї Шевченка почастило нам ще принагідно зустріти колишнього заслуженого директора й шевченкознавця Катерину Дорошенко, яка вже на пенсії. Знову поглянули на колишній наш і мистця подарунок "Дух Шевченка в Канаді" — картину Василя Курилика, яка там зберігається.

Були ще в нас відвідини знаменитого київського скансену — Музею народної архітектури під голим небом, де можна побачити зразки давніх будівель з різних частин України, включно церков і хат із XVI століття. В забудованнях давнє устаткування, вишивки, килими й давні знаряддя праці. Музей все ще в стадії будування. В нього прекрасні терени, що відповідають топографії різних частин України.

У домі товариства "Україна" оглянули на коридорах фотовиставку канадця Михайла Семака і виставку картин Михайла Романишина.

Окремим переживанням було одне пополудне на Байковому кладовищі. Хоч були ми вже там декілька років тому, то почування залишаються такими ж глибокими. Тут стільки ж недавної української історії в усіх її аспектах: Леся Українка, Михайло Грушевський, Саксаганський, Петрусенко, Яновський, Рильський, Тичина, Остап Вишня, Петрицький... Хіба перелічиш. А й знайомих наших чимало: Василь Касіян, Микола Глушенко, Юрій Смолич, Галина Кальченко.

Вже тільки незвичка ділянка вільного місця залишилася на Байковому. Така ж тіснота й на інших київських цвинтарях. Тому й будується ось поблизу Байкового кладовища модерний крематорій з терасами на попіл.

Місто Київ продовжує рости. За останніх двох років виринула нова підміська дільниця за Дніпром — Оболонь, де житиме 200.000 людей. Почалась уже прокладатись до неї нова лінія київського Метро (підземки).

Проблеми дня

Інфляція, яка навістила весь світ, видна й в СРСР. Публічний транспорт (підземка, автобуси, таксі, телефони) все ще дешеві. Але автомобілі й бензина (30 коп. за літр) багато дорожчі від наших цін, зваживши зокрема на вчетверо нижчі заробітні платні.

В наслідок несприятливої погоди жнива не були найкращі. На західноукраїнських землях поєднані й зливні дощі зменшили збори картоплі, цибулі. Навіть і тепер, восени, відчувається скрізь нестача городини. Також і в дорогих ресторанах єдиною городиною є буряки і погана морква. Нестачі хліба немає, але багато хто сушить сухарі на важчий час.

Скрізь, і зокрема в Москві, обмежено консумпцію м'яса. На базарах у Львові та Києві вибір харчових продуктів куди більший, але ціни ви-

сокі. За кращими продуктами в крамницях — черги.

По містах люди одягнуті краще, як декілька років тому.

Прекрасний Будапешт

Повертаючись нічним поїздом з Москви, ми познайомилися з угорським фізиком, який брав участь у наукових конференціях. Склалося так, що він, як і ми, мав провести ще кілька днів у Києві й потім повертатися тим самим літаком до Будапешту (взимку літак з Києва до Будапешту є тільки один раз у тиждень). Для нас це було справжнє щастя, бо цей молодий науковець запропонував провезти нас своїм автомобілем по столиці Угорщини...

З першого уже погляду бачили, що це в повному значенні слова європейське місто. Багато прохожих, світла, великі виставові вікна, виставляють усякого товару. Нічна панорама Будапешту рівна красою, або й краща від славної в усьому світі панорами міста Сан Франціско. Багато старовинних будівель, замок, давні церкви. Ми відвідали мешкання наших нових знайомих, познайомилися з їх гарною родиною, спільно поужинали в ресторані. Страви, обслуга й приміщення були на високому рівні. Ціни дуже приступні.

Мадяри мають усе. Єдиною їх проблемою є знову ж невисокі заробітні платні. Саме це (нестача твердої валюти) обмежує їх подорожування по державах західного світу.

Отож в Україні люди мріють про те, щоб побувати в Угорщині, а мадяри мріють, щоб мати змогу відвідати США або Канаду.

(Скорочено з "Ми і світ")

ВИСЛІД ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ ІМ. ЛЕСІ І ПЕТРА КОВАЛЕВИХ

Жюрі конкурсу з Фонду ім. Лесі і Петра Ковалевих (д-р Ася Гумецька, д-р Лариса Онишкевич і д-р Мирослава Знаєнко) після прочитання надісланих на конкурс творів 12-ти авторів признало:

Перше місце: за повість "Йдемо власним шляхом" — автор Іван Смолій (500.00 дол.).

Друге місце: за оповідання "Витязь лицарського турніру" — автор Володимир Барагура (200.00 дол.).

Третє місце: за оповідання "Плач новобранця" — автор Віталій Бендер (100.00 дол.).

Крім того жюрі відзначило твір "Пориви" — автор Юрій Тис.

Відзначено теж оповідання для молоді "Казка про гордого боярина Марка Путятича", "Срібна гривна", "Характерник з Січі" і "Тетьманська булава" — автор Віктор Гриньовський.

Грошові нагороди будуть вручені під час XIX Конвенції СУА, яка відбудеться 23-25 травня 1981 року у Філадельфії. Докладний час і місце будуть подані згодом.

І. В. МАНАСТИРСЬКИЙ

ОЩАДНІСТЬ ПО-ТУТЕШНЬОМУ

Маємо на думці наше Торонто, але наголовок може стосуватися, здається, до цілої країни, а то й до цілого континенту.

Здавна чути різні урядові, наукові, приватні голоси про потребу ощаджувати природні ресурси, а зокрема енергію, тобто паливо й електричний струм. Гайдро розліплювало по трамваях і вагонах підземки заклички і вказівки, як ощаджувати струм. Різні фахівці й науковці закликали в радіо ощаджувати енергію, зокрема пальне, що належить до "вичерпних" ресурсів, яких не можна відновити, коли їх зужито. Провінційний міністер енергії переконував мешканців Онтаріо про конечну потребу ощаджувати ресурси і енергію.

Однак слова одне, а діла — друге. До кого власне ці слова звернені і що вони означають? Чи вони стосуються до тих, до кого їх говорять, чи й до тих, які говорять? Бо ось усі трамваї й автобуси їздять увесь час з фронтними і внутрішніми світлами — навіть у безхмарні, ясні, соняшні дні. Сотні великих ламп горять навіть на зовнішніх, відкритих платформах станцій автобусів і підземки, часто конкуруючи з сонцем. Зрозуміло, що й під землею світла не жалкують і вживають удвічі чи втричі більше, ніж потрібно. У середмісті, недалеко Юніон Стейшен, довкола різних будов уже від років (!) горять сотні ламп — день і ніч. Сонце собі, а вони собі. Коли котрась вигорить, її пильно заміняють — порядок мусить бути! У всіх величезних будівлях середмістя, де приміщуються сотні чи тисячі різних бюр і фірм, в усіх кімнатах як правило горять усі лампи, також обов'язково у всіх туалетах, хоч би до них заглядало сонце. (Таке буває і в наших установах, кредитівках тощо. Ми поступові, ідемо в ногу з добою). Навіть природні потреби комфортно полагоджуються тільки при повному електричному освітленні. Так же само залиті електричним світлом усі урядові канцелярії, міністерства тощо і, зрозуміло, будинок парламенту на Квінс Парк. Ще не так давно на Юніверситі евеню, перед парламентом, у кам'яних скриньках, в яких росли деревця, внизу горіли світла, без огляду на пору дня і погоду. Правда, їх уже нема. Хтось таки пригадав собі, мабуть, ощадність і здоровий глузд.

Згадані фірми й уряди приміщуються здебільша в багатоповерхових будовах, де доводиться вживати ліфтів (елеваторів), а декотрі так заплановані, що просто неможливо зійти вниз, а треба їхати. (Охочих зійти кілька поверхів угору — дуже корисно для здоров'я — практично не буває). У тих будовах кімнати освітлені зі стелі — звичайно неоновими лампами за матовим склом, — а це багатократно збільшує зужиття

струму. Нова метрополітальна бібліотека (вулиці Блур і Йонг) вся залита світлом з чотириповерхової стелі і зуживає принаймні сто разів більше струму, ніж зужили б лампи на столах. Але як це імпозантно виглядає!

Онтарійська і міська мешканеві корпорації утримують мешкальні будинки для пенсіонерів, убогих родин тощо. У нашому (двадцять п'ять поверхів, приблизно 500 апартаментів) всі великі вікна *псодинокі* — без подвійних шиб! Будинок не старий. Тяжко зрозуміти, як його урядові планувальники могли так оншальянтськи ігнорувати канадський клімат і так ощадно "вживати своєї голови". У противагу таким вікнам будинок так отоплюють, що часом треба б скидати і сорочку. А що взагалі немає регуляторів при закритих радіаторах, то єдина можливість утримати нормальну температуру — відчиняти вікна. У бюрі управителя всі (!) лампи постійно горять, без огляду на соняшну погоду за вікном. Це ніби належить до якогось урядового ритуалу. У пральні горить звичайно 19 великих ламп, чи є там хто, чи ні, а коли їх згасити, зараз хтось з мешканців або з персоналу засвічує їх наново. Зрозуміло, ніхто ніколи не вимагав від мешканців, щоб гасили світла, коли залишають порожнє приміщення. Те саме у читальні, білярдовій залі й розваговій, у смітарні й біля машин.

На кожному коридорі є комірка з отвором на випадки. У кожній є лампа. Багато мешканців засвічує її, але вважає зайвим згасити після себе. *Ніде* в цілому будинку нема написів про ощаджування енергії, гашення зайвих світел тощо. Коли раз на дверях комірчини приклеєно під вечір пригадку "сейв енерджі", вона вже наступного ранку безслідно щезла. Не годиться людям докупати. Зрозуміло, що *ніякого* котролю й ніяких вказівок для персоналу від корпорації немає, і кожний менеджер може господарювати енергією, як йому до вподоби, тобто марнувати її, як і скільки захоче.

Заохочені таким прикладом "згори", люди звикли не звертати на ощадність уваги і марнувати, не тільки енергію, на всі лади і при всяких нагодах. Це давня традиція білої людини на цьому континенті. Колись батьки-піонери вистріляли на преріях *десятки мільйонів* буйволів. Стріляли їх методично, за чергою, доки вистачало куль. Буйволи становили основний прожиток індіан, які вигинули з голоду. Стріляли їх, мабуть, для спорту, для розваги; можливо, що використали частину шкір. Їхні туші зогнили, а їхні кістки згребувано у високі кучугури, які кілометрами білили вздовж залізниці, що проклала у преріях

шлях для цивілізації. Мабуть, частину вжито як сиривець для промислу.

Ті ж піонери славні вирубали величезні праліси, вилловили рибу в ріках та озерах, вигубили дощенту цілі породи диких тварин і птахів, розорали врожайні землі і змарнували через ерозію безліч плодючого ґрунту. Вони угноювали землю коропами, бо не вважали коропа їстиною рибою. Отак вони господарювали багатствами прещедрої природи. Десь читалося такі слова "нецивілізованого" індіанця: "Біла людина божевільна. Були горби, була трава, були буйволи. Буйволи їли траву, індіанці їли буйволів. Тепер горби розорані — нема буйволів, нема трави. Біла людина божевільна".

А сини таких батьків мільйонами тонн сірки в димах фабрик і копалень замінили в пустарі тисячі квадратних кілометрів колись зелених піль ("місячний краєвид" довкола Садбурі), "квасним дощем" сірковим затруїли тисячі озер і затрують далі, меркурієм затруїли безліч рік, а отруйними відпадками фабрик — ріки, озера, ґрунти довкола осель і вже не знають, куди ті відпадки подіти, що з ними робити. Величезні озера: Супіріор, Мічіген, Юрон, Онтаріо й інші такі занечищені, що рибу з них небезпечно їсти і фільтровану з них воду вживати. Тепер уже черга на океани, також занечищені й затруєні. Від частих аварій величезних нафтових танкерів і верчених на дні моря джерел ропи (як недавно біля Мехіко) вигинули мільйони водного птаства і морських тварин та безліч риби, а десятки кілометрів побережжя страшенно забруднено. Китолови (також канадські!) вже добивають чи не рештки пород китів, зокрема тих чудес природи — тридцятиметрових велетнів, що в їхньому роті можна б вмістити слона. І взагалі людина на цілому глибоко винищує інші чудеса природи: орлів, соколів, слонів, носорогів, тигрів, ведмедів, антилоп, гіпопотамів, левів, леопардів, алігаторів, білих ведмедів, журавлів і безліч інших — задля шкури й кожуха, задля зубів (слонова кість) чи рогів, задля м'яса і... задля "спорту". А раз вони щезнуть з обличчя землі — як щезли тури, тарпани, сайгаки, дрохви, росوماхи, а тепер щезають у Карпатах рисі — щезнуть навіки. Але вони мусять поступатися місцем, бо людей прибуває. Так уся планета заміниться поволі в пустелю і в один великий людський мурашник.

Однак ще інша, дуже сумна тема. Тут не час і не змога нею займатися. Повернімось до господарювання наших співгромадян. Вони так звикли мати всього вдосталь і все марнувати, що це стало своєрідним стилем. Вони марнують усе: воду, папір, харчі, обуву, приладдя, метали, скло, устаткування і машини, струм і — зрозуміло — паливо. Коли в суху й гарячу погоду поливають травники, то річки течуть на вулицю, а коли кран нещільний, то хай вода собі пливе — її ж так багато! У місті за воду і на селах за струм платять гуртом, не віл кількості — можна вживати, скільки завгодно. Часописи мають по сто і більше сторінок; читачеві цікаві дві-три, а решта на смітник. Як правило, паперу не переробляють, бо треба дати працю робітникам: рубати ліс і

продукувати більше паперу, затруюючи при тому воду. Із склом те саме: пляшки розбивають, бо фірми їх не приймають (виняток: пивні пляшки). Давніше їх просто викидали, тепер уже часом переробляють. До сміття попадає безліч металевих речей і відпадків, залишених напризволяще цвяхів, куснів різних металів, бляхи, електричних дротів, консервних пушок, посуду, старих машин тощо. Копальні добудуть з надр землі свіжий метал, а як його колись не стане — не наша журба. Хай нащадки турбуються. У ресторанах викидають масу недоїдків, але тільки мала частина попадає безрогам. "Несвіже" печиво після дня чи двох також викидають, і також тільки частину можуть використати годівельники безрог чи птаства. У великому готелі можна щоденно бачити бочку-дві свіжих булок — для безрог, не для добродійних установ, що годують убогих. У пекарнях і ресторанах ледве чи хто взагалі використовує те "сміття". Слава Богу, хліба не бракує. У тому ж готелі знищені уніформи обслуги йшли у піч; нікому не спало на гадку використати стару вовну. Там і наші земляки навчилися виносити з кафетерії до смітника повні тарілки недоїдків: м'яса, городини, печива, компоту; такі цілком забулися голодні скитальські роки!

У канцеляріях також марнують стирти паперу: на будь-яку записку цілий аркуш, будь-яке повідомлення — друкують сотнями чи тисячами, трапляється помилка (часто через неувагу чи недбалість!) — викидають цілі стирти, трішки папір зімнеться чи взагалі чимось він не до вподоби — у кіш; до печі, де спалюють відпадки, привозять цілі візки паперу. Коли друкують на циклостил, не жалкують фарби, так що під машиною бувають малі чорні озерця.

Прикладів можна б давати без ліку. Коли ж мова про паливо і струм, то обов'язує той сам стиль. Вранці і ввечері вулиці переповнені сотнями й тисячами авт — переважно з одним пасажиром. Багато родин має по два й три авта, бо кожний працюючий потребує власного. Він міг би вживати публічного транспорту, але власне авто вигідніше, і це ж додає поваги, престижу. Правда, дехто мусить їздити до праці кілька десят кілометрів (така організація ринку праці), але це рідкі випадки. Часто молоді пустолобі герої пописуються наглим стартуванням, на весь газ, аж мотор вис і шарпає автом, а з-під коліс іде дим від спаленої гуми. Це видатний спосіб нищити шини, мотор і марнувати пальне. На автострадах мало хто дотримується обов'язкової максимальної швидкості, і коли так їдете, щоразу вас переганяє якийсь авто, переважно не сигналізує і часом ще й небезпечно в'їжджаючи поперед вас. Усі протестують проти підвишки цін газоліни, через 18 центів такої запливаної підвишки програна вибори консервативна партія, але про ощаджування не думає ніхто. У місті повно знаків "стоп" на вулицях, де вони не мають ніякого сенсу, а через те марнуються мільйони літрів газоліни і зуживаються гальма і мотори. Також дуже видатна підтримка для продуцентів авт — це сіль на шляхах узимі. Вона одна напевно з'їдає щороку мільйони через ржавіння ка-

росерій. Давніше продуковано великі авта з потужними моторами, що з'їдали величезні кількості палива. Це допомага нафтовим компаніям, бо рука руку мис. Тепер довелося переставитися на менші й більш економічні вози — не щоб ощаджувати матеріал і паливо, борони Боже, а через брак покупців. Кружляють різні історії про те, як саботовано винаходи моторів, що могли заощаджувати цілі озера бензини. Можливо, в тому є й фантазія, але є й напевно не одне зерно правди.

Щождо електричного струму, то загал ніяк не вважає потрібним його щадити, хоч — зрозуміло — протестує також проти підвишки цін. У незлічених крамницях, підприємствах, канцеляріях і приватних домах, внутрі і назовні, горять тисячі й мільйони ламп — багато цілком зайвих. Часто вдень їх "забувають" згасити або й не вважають цього потрібним. Дехто любить допомагати сонцю й освітлює своє мешкання увесь день, а дехто й уночі світить собі до сну. Часто годинники ревуть і хриплять радієві апарати, хоч їх ніхто не слухає, блимають телевізори, шумлять вітрячки, з'їдають струм різні електричні пристрої й апарати. Навіть залишені стебелинки трави на берегах викошених травників вистригають пильно ручними вітрячками. Кмітливі підприємці умурилися навіть продукувати штучний сніг, коли його замало для лижварів ("лещетарів") — бізнес понад усе, а енергії вистачить! Адже тому розбудовується сітку нуклеарних електривень, щоб настанчити неситим консументам потрібну енергію, дарма що вони спричиняють величезні труднощі з радіоактивними відпадками і поважно загрожують здоров'ю населення. За поступ треба розплачуватися, часом навіть здоров'ям і життям, зокрема прийдешніх поколінь.

Серед вихованого на прикладах такої розтратності молодого покоління природно шириться огидна хвороба нашої цивілізації — вандалізм, що коштує суспільству грубі мільйони, не враховуючи моральних і культурних утрат.

На закінчення ще один приклад. Біля будинку пожежної сторожі на вулиці Коледж є дві газові лампи, кожна з потріпаним полум'ям. Відколи пам'ять сягає (50-ті роки), вони горіли день і ніч, приблизно тридцять років. Коли котрась гасла, її швидко запалювано знову. За ті десятиліття їх бачили мільйони прохожих, десятки тисяч інтелігентних людей — урядовців, політиків, батьків міста, — але вони горіли далі! Три роки тому вислано листа до міністерства в Оттаві про марнування енергії ізокрема про ті дві лампи. Якийсь урядовець формально відповів, але зрозуміла річ — нічого не змінилося. Аж кілька місяців тому вони — дивним дивом! — згасли. Тяжко було повірити власним очам, але справді згасли. І як не вірити у поступ і взагалі в інтелігенцію породи гомо сапієнс? Все таки для історії варто б обхувати, скільки мільйонів кубометрів газу ті дві лампи спалили. Але хай тим займаються вчені економісти й історики. Наше діло — сучасні будні й ощадність, принаймні по-тутешньому. Отж хай ніхто не думає, що гасло "ощаджуймо енергію" — це поганий жарт. Ні, це таки серйозно — по-тутешньому.

М. А. КЕЙВАН

УКРАЇНСЬКА МРІЯ — НАГОРОДА НОБЕЛЯ

Коли діждемося українського лавреата Нобеля? Чому досі не маємо його, як мають інші народи з нашими сусідами — ворогами включно? Такі питання хвилюють нашу громадськість кожного року в осінніх місяцях, коли проголошують призвіща нагороджених. А вже зокрема, якщо була підстава до надії, напр., у минулому році. На жаль, довелося і цим разом розчаруватися, колективна українська мрія залишилася несповненою.

Нагорода Нобеля — не тільки колективна мрія, вона й індивідуальна для багатьох чихих письменників. Не знаю, скільки їх мріяло чи мріє про це відзначення, але я певна, що більше, ніж загальновідомо. Теж заходи, які роблено в цій справі, не всі відомі, хоча всі безуспішні. Було б добре зібрати цього роду інформації і зробити з них відповідні висновки, щоб не повторювати помилок. Пригадую собі, що після появи книжки "Чудасія" Ольги Мак (в-во "Гомін України", 1956) наша преса писала, що цю повість пропонувано до нагороди Нобеля. Але не подали, хто пропонував, хоч це дуже важливе, часто вирішальне.

У тому ж році (січень 1956) писав мені Т. Осьмачка, що сам вислав збірку своїх поетичних творів "Із-під світу" (УВАН, 1954) до Шведської Академії й надіявся, що зможе за неї отримати нагороду Нобеля. Якщо ж не дістане за поезію, то в наступному році плянував — пішло туди свої повісті.

На жаль, Осьмачка не орієнтувався у процедурі призначування нагород і не знав, що книжок, присланих авторами, не беруть до уваги при виборі лавреатів. Комітет літературної Нобелівської нагороди при Шведській Академії має статут з точно визначеними правилами щодо номінації кандидатів на нагороду. Ці правила треба знати, бо отримати номінацію це перший крок до успіху. У нас про ці речі мало знають, тому чуємо заваги, що та чи інша наша установа повинна висунути письменника у кандидати на лавреата Нобеля. Або пишуть, що українська громадськість повинна піддержати свого кандидата, проте без інформації, як це робити.

Як знаємо, кожного року дають п'ять Нобелівських нагород — з фізики, хемії, медицини або фізіології, літератури і мирову нагороду — згідно з заповітом шведського мільйонера, винахідника динаміту, Альфреда Нобеля. Він помер у 1896 році, залишивши на ту ціль велику суму грошей, (\$9.200.000) як теж загальні напрямні для призначування нагород. Його провідною ідеєю було, щоб кожного року нагороджувати тих, що їх праця у згаданих ділянках найбільше спричинилася для добра людства та миру в світі. Зазначив виразно, що при виборі не можна робити національних ріжниць. Кілька років проминуло заки пола-

CANADA

Чому Ви тут живете?

Можливо, що Ви народилися тут,
а може ні.

Але Ви живете тут, тому що
Ви або Ваші предки вибрали
Канаду, за те, що вона
пропонує кожному.

Нація свободи та можливостей —
нація, яка приймає і поважає
людей всіх рас, релігій і
культур.

Ось чому ми являємося Канадцями.

Multiculturalism

 Honourable Jim Fleming
Minister of State
Multiculturalism  L'honorable Jim Fleming
Ministre d'Etat
Multiculturalisme

Canada

годжено непорозуміння у справі заповіту з родиною покійного та шведським урядом, тому аж у 1901 р. вибрано перших лавреатів. Урочисте вручення нагород, за винятком мирової, відбулося у Стокгольмі того ж року 10-го грудня, у річницю смерті Нобеля. Про мирову нагороду вирішувать її у Норвегії, як бажав собі покійний меценат.

Про те, кому дати нагороду, вирішує окремий для кожної ділянки комітет. Пропонувати кандидатів можуть лише компетентні знавці даної галузі науки чи літератури. Це зрозуміле, бо якщо б будь-хто міг висувати кандидатів, їх було б багато. Тоді комітети не могли б познайомитися з усіма працями та належно оцінити їх. Про нагороду в ділянці літератури вирішує п'ятиособовий комітет при Шведській Академії. Він розглядає тільки тих авторів, які отримали номінацію від уповноважених до цього осіб. До них належать: 1. Всі члени Шведської Академії. 2. Професори літератури на університетах у своїй державі (значить, що напр., німецького письменника може запропонувати професор німецької літератури на німецькому університеті, але не професор німецької літератури на університеті поза Німеччиною). 3. Попередні лавреати Нобеля у ділянці літератури. 4. Голови крайових об'єднань письменників у своїй державі. Пропозицій від інших осіб, ніж згадані, не розглядають.

Вносити пропозиції можна до 1 лютого кожного року. Номінації, які надходять пізніше, розглядають наступного року. Про вислід вирішує комітет у жовтні або в першій половині листопада, роздача нагород відбувається завжди 10-го грудня. Нагорода це відповідна грамота, золота медаль і гроші, коло сорок тисяч доларів. Грошеву нагороду можуть поділити поміж двох авторів. Бувають роки, коли ніхто не отримує нагороди, напр., воєнні роки, 1940-43.

А. Нобель у своєму заповіті висловив бажання, щоб літературну нагороду давати за твір, який появився попереднього року і який має ідеалістичну тенденцію. Спочатку точно додержувалися цих вимог, пізніше їх дещо змодифікували. Дають нагороди й за давніше написані твори, часто за всю творчість письменника. Ідеалістичну тенденцію можна по різному інтерпретувати, що й роблять. Під увагу беруть лише живих авторів, посмертних нагород не дають, хіба у випадкові, коли автор помер вже після номінації.

Виразним бажанням Нобеля було, щоб національність не грала ролі при призначуванні нагород і це зазначене у статуті. Чи так воно є на практиці, — неможливо ствердити. Члени комітету не можуть знати всіх мов, тому лише книжки у кількох світових мовах (між ними нема ні одної слов'янської) не потребують перекладачів, для інших користуються перекладами. У статуті зазначено, що коли мова твору маловідома і важко знайти доброго перекладача, тоді твору не розглядають.

З вище сказаного ясно, що у нас на еміграції немає тих, що могли б номінувати письменників до змагань за Нобелівську нагороду. Могли б це робити голови Спілки письменників в Україні та

ледве чи на це дозволила б Москва. Українського письменника міг би запропонувати хтось з попередніх лавреатів, тільки треба такого підшукати і переконати. Піддержка суспільства не грає ролі, як цьому приписуємо. Нагороду Нобеля одержують теж контрверсійні письменники, що не мають піддержки своєї спільноти. Припускаю, що минулорічний лавреат, Чеслав Мілош, не мав піддержки поляків, хіба нечисленних одиниць. Його поезії, за які отримав нагороду, я не читала, але прочитавши його повість "Узурпатори" (в англійському перекладі) не вірю, щоб полякам на еміграції подобалися його погляди на Варшавське повстання, Лондонський уряд та Армію крайову — польських партизанів, яких змальовує, як фашистів та антисемітів. Не багато краща польська комуністична верхівка, тому герой повісті утікає на захід, до Франції, як це зробив автор.

Маю враження, що справа нагороди Нобеля для українців уже назріває. Треба б її частіше обговорювати на сторінках нашої преси, щоб загал позбувся фальшивих уявлень, яких серед нас ще так багато.

ДІЯЯЬНІСТЬ БЮРА СКВУ У МАДРІДІ

Президія Секретаріату СКВУ та Комісія прав людини вислала в вересні 1980 року лист до урядів держав, які беруть участь у Конференції для справ безпеки і співпраці в Європі, в якому з'ясовано, що хоч Україна не брала участі і не підписала прикінцевого акту в Гельсінках, проте прикінцевий акт був підписаний урядом СРСР, і тим самим його постанови стосуються до України та її народу. Далі з'ясовано заяву вісімнадцяти українських політичних в'язнів, написану літом 1979 р. про колоніальну залежність України та про те, що ця група дала СКВУ уповноваження реалізувати дипломатичну дію за вихід України з СРСР і створення самостійної української держави. В тім листі СКВУ звертається до держав учасників Конференції поставити такі вимоги урядові СРСР:

1. Негайно звільнити всіх ув'язнених членів Української Гельсінської Групи та всіх борців за права людини, які діють в рамках міжнародного права.

2. Припинити ув'язнення поодиноких осіб за політичні, релігійні чи інші погляди і переконання.

3. Анулювати заборону існування Української Автокефальної Православної Церкви, Української Католицької Церкви, Ради Церков Євангельських Християн-Баптистів і припинити перелідування інших віровизнань.

4. Не обмежувати з'єднання родин та еміграції для всіх без огляду на національність, релігію чи політичні переконання і дозволити емігрувати тим, які заявили своє бажання покинути СРСР.

Ці вимоги Президії Секретаріату СКВУ були основними напрямними для дії Бюра СКВУ в Мадриді.

Для реалізації цих завдань Бюро СКВУ розвинуло діяльність у таких ділянках:

- контакти з делегаціями країн-учасників Конференції;
- контакти з пресою, радіо, телебаченням та поширення інформацій, приготовлених на Мадридську конференцію,
- співпраця і координація дії з українськими установами, які були присутні в Мадриді під час конференції,
- співпраця з українськими дисидентами в Мадриді,
- співпраця з неукраїнськими неурядовими установами, які діяли в Мадриді.

У Бюрі СКВУ виставлено багато книжок, документів, вишивок та ручних робіт жінок політв'язнів і великі знімки всіх членів Української Гельсінської Групи. Цю виставку оглядали і фільмували пресові агенції та зацікавлені відвідувачі. Частина цієї виставки та всі друковані матеріали були виставлені для преси і гостей під час пресових конференцій та великого прийняття для делегатів, публічних членів делегацій, преси та запрошених гостей.

Треба підкреслити, що діяльність Бюро СКВУ і української групи в Мадриді була широко коментована на сторінках еспанської і іншої преси.

На основі матеріалів, які були публіковані в різних країнах, можемо ствердити, що світова преса помістила дуже багато вірних інформацій про українську справу, про діяльність українських дисидентів в Україні і Західному світі, про порушення урядом СРСР постанов Гельсінської угоди та про діяльність українців на терені Мадриду. Були також різні переплутані чи навіть неприхильні нам голоси, але це нормальне явище, яке не може знеохочувати нас у нашій дії.

В наслідок того, що КПЛ вислала наперед матеріали до урядів, що підписали Гельсінську угоду, наші зустрічі в Мадриді з делегаціями цих країн були улегшені.

Різні делегації підносили питання ліквідації Української Католицької та Української Православної Церков, русифікації, звільнення членів Гельсінських груп, еміграції тощо. Отже, делегації, які обіцяли підносити окремі справи чи згадувати поодиноких політв'язнів дотримали слова.

Ми зустрічалися з делегатами США, Канади, Великої Британії, Бельгії, Ірландії, Голландії, Франції, Мальти, Еспанії, Данії, Португалії, Зах. Німеччини, Австрії, Італії, Швеції, Швейцарії та іншими, при різних нагодах. Це була перша урядова конференція, де групи, такі як українська, мали змогу офіційних контактів з урядовими делегаціями, дискутувати з ними наші вимоги і здобути їхню підтримку на пленарних сесіях чи комісіях Конференції.

В наслідок висловлених рекомендацій, Марк МекГвіген міністер закордонних справ Канади, у своєму виступі в Мадриді запропонував конференцію експертів для продискутування захисту принципів людських прав та основних свобод, підкреслених в кінцевому Акті, і застосування тих прав включно з питанням вільного руху людей.

Канадській делегації доручено детальніше розробити і уточнити мандат та способи переведення таких зборів.

На форумі Конференції для справ безпеки і співпраці в Європі можна було заторкувати проблеми порушення релігійних, національних, культурних та інших прав людини.

Справи переслідування і нищення українських Церков знайшли широкий розголос і зацікавлення серед учасників конференції. Крім матеріалів і інформацій, присвячених цим справам, поширених нашим Бюром, дуже важливу працю на тому відтинку виконав Впр. Митрополит Максим Германюк, який провів низку важливих зустрічей з представниками різних урядових делегацій.

В Мадриді, паралельно з урядовою делегацією, діяла американська публічна група, яка підтримувала домагання дисидентів і груп українців, литовців, євреїв і інших. Така солідарність поміж різними групами завершилася 23-го листопада оформленням Міжнародної Асоціації для Підтримки Гельсінських Груп, де почесним президентом обрано академіка А. Сахарова, одним із його заступників засновника Української Гельсінської Групи Миколу Руденка, а діловим президентом швейцарського професора Вальтера Гофера.

Ця Асоціація затвердила "Маніфест" за проектом ген. П. Григоренка, а також звернення до Мадридської конференції з вимогою виявити порушення Гельсінських Угод, назвати порушників, та забезпечити право громадського контролю щодо виконання урядами гельсінських зобов'язань.

Якщо говорити про висліди нашої акції — то вся українська спільнота може бути ними вдоволена. Ми виконали вимоги українських дисидентів і довели до загального відома всі ті порушення Гельсінської угоди, за які відповідають уряди СРСР і Польщі супроти українського народу. Публічна опінія світу нап'янувала ці вчинки.

Українська солідарна постава виявилася у співпраці СКВУ з усіма тими установами, які входили в склад української групи: Закордонне представництво УГГрупи, Комітет Гельсінських гарантій Україні — Вашингтон, "Смолоסקип" — Балтімор, Комітет оборони національних прав і людських прав — Філядельфія, Українське Інформаційне Бюро в Детройті. Вся наша дія була замітно скріплена синхронізацією наших вимог із вимогами українських дисидентів на засланні. Наша дія була скріплена співпрацею з неукраїнськими групами, які боронили подібні засади і нап'янували СРСР за їхню політику поневолення.

У дружній співдії ми виконали в Мадриді доручене нам нашою громадськістю завдання. Всій нашій громаді висловлюємо подяку за її підтримку в нашій праці, зокрема малочисельній але патріотичній українській громаді в Еспанії.

Окрема подяка всім українським дисидентам — ген. Петрові Григоренкові, д-р Ніні Строкатій, Леонидові Плющеві, д-р Володимирові Маленковичеві, — які активно виступали в Мадриді, бо до їхнього голосу прислуховуються урядові чинники і представники преси, радіо, телебачення.

Але успіхи нас зобов'язують. Наша праця не-

ПРО МИСТЕЦЬКУ КРИТИКУ ТА ЇЇ ЗАВДАННЯ

Кожна культурна людина, яка читає нашу пресу, помічає в ній брак фахової критики не тільки на високомистецькі концерти й художні виставки, які часом відбуваються у нас, але й на безліч різних вечорів та фестивалів, у яких часом беруть участь видатні мистці. Читаючи деякі рецензії, друковані в нашій пресі, часто-густо доводиться дивуватися необізнаності авторів у тому, що вони намагаються позитивно оцінювати чи критикувати. Часто такі рецензії відзначаються заявленістю, банальністю, однобічністю, а, гірше всього, наявністю упередженої, наперед складеної і ні на чім не обґрунтованої думки рецензента. Культурному читачеві стає нудно читати такі статті.

Хибно думати, що завданням критика є або похвалити виставу, або її засудити чи, як частіше всього буває в нас, написати про неї звіт. (Правда, якщо рецензент не компетентний у тому, що йому доводиться оцінювати, то нехай краще пише просто звіт. Це принаймні не буде таким шкідливим, як думки, висловлені рецензентом на мистецькі теми, про які він за браком знань судити не може і фактично не має права). Треба знати, що мистецький критик так само, як і композитор, режисер, артист чи художник є співтворцем мистецтва. На жаль, є недостатня кількість майстрів цієї форми мистецтва, тому й якість критики рідко буває на належному рівні. Коли критик не володіє широким світоглядом і відповідно високим загальним культурним рівнем, він водить в оману не тільки читачів, але й виконавців, які часто навіть втрачають бажання удосконалювати своє виконавське мистецтво або, ще гірше, залишаються знеохоченими й зневіреними; бо, звісна річ, хоч би який був низький рівень рецензії, завжди знайдуться читачі, що повірять такому рецензентові та його хибним оцінкам. Знову ж, коли рецензент точно знає, про що він говорить, і з позиції конструктивної критики намагається висловити свої зауваження, то його думки іноді попадають під ніж редактора, який часто бере під захист свого редакторського крила тих, що заслуговують на критику і одночасно каструє думки рецензента, та, може нехотючи, фактично робить з нього дурня. Може саме тому все менше й менше бачимо на сторінках нашої преси рецензій авторів, які в минулому зарекомендували себе читачам своєю

компетентністю, обізнаністю й сумлінністю. Живучи в демократичних умовах, ми розуміємо, що мистецький критик відповідає за зміст своєї статті чи рецензії. Редактор же відповідає за літературну мову кожного допису до його газети. Але редактор не повинен редагувати й виправляти думки рецензента та цензурувати їх, проте редактор повинен відкидати й не друкувати статті, зміст яких не відповідає дійсності.

Нам доводилося читати в українських газетах "рецензії", над якими ми не знали чи сміятися, чи плакати. Ми читали, наприклад, негативну рецензію на виступ співачки в концерті, в якому вона взагалі участі не брала; читали негативні оцінки творів мало що не всіх найбільш відомих підрадянських українських композиторів та виконавців їх творів. Ці рецензенти забувають про те, що саме завдяки цим творам та їхнім виконавцям наше мистецтво не загинуло, а навпаки, не зважаючи на тяжкі, несприятливі умови далі розвивається. Ми читали в пресі статті рецензентів, які осуджували співачку за те, що вона колись була солісткою Великого театру в Москві (яке горе!!). Нам доводилося читати в пресі, що твори Шамо, Кос-Анатольського та обох Майбород є шаблонні і трафаретні, що опери Тарас Шевченко і Богдан Хмельницький — це псевдо-опери і, що всі підрадянські українські композитори - орденоносці сидять в тіні "заяложеного романсу російського міщанства 19-го століття." Винятком, на думку іншого рецензента є один композитор (хоч також орденоносець), який, за словами рецензента, був неповторним і геніальним корифеєм і який мало що не з "крісом" в руках всі 100 років свого життя боровся за самостійність України і чомусь одержував нагороди і ордени від уряду СРСР. Зовсім недавно нам довелося прочитати в газеті рецензію на виставку художниці — неконформістки, яка "перетравлювала фарби" і з цієї статті видно було, що саме в цьому загадковому "перетравленні" полягав її "неконформізм" за який, ми довідуємося з іншої статті, в СРСР можна загубити життя. Тільки нашій художниці повезло — її за неконформістське мистецтво, судячи з репортажу "викинули з СРСР до Ізраїлю". Шкода, що це нісенітниця — інакше дуже багато було б громадян СРСР, які захопилися б також неконформістським мистецтвом, щоб і їх викинули з СРСР за кордон.

Як же нам вийти з цього зачарованого кола анекдотичного примітивізму? А вийти з нього можна, аби на те було бажання. По-перше, на нашу думку, редакторам публікацій треба поставити певні вимоги у першу чергу самим собі і в другу — рецензентам. Критик-рецензент передусім повинен знати, про що він говорить. Критик повинен уникати упередженості, умисного викривлення фактів, бо такий підхід веде до фальсифікації сприймання, що в свою чергу вводить в оману читачів і фактично не дає ніякої користі, а, навпаки, шкодить виконавцям. Критик не має права керуватися у своїх писаннях своїми власними політичними чи філософськими переконаннями. Він повинен додержуватися професійної дисципліни і писати тільки про те, що він бачить

закінчена. Полбаймо про те, щоб і в офіційних постановках Мадридської конференції були віддзеркалені наші вимоги.

Христина Ісаїв

чи чує — інакше він не відзеркалюватиме того, що чує і бачить публіка.

Часто буває, коли наші критики,, пишучи про творчість певних художників, артистів чи музикантів, говорять про уявні "традиції" і "стилі", які не мають ніякого відношення до традицій чи стилів самого артиста. Отже тоді рецензент шукає неіснуючу тотожність між своєю власною концепцією і ідеями мистця, про творчість якого він пише. Кожному стає ясно, що така концепція хибна, бо коли рецензент намагається міряти інших, так би мовити, своїм власним аршином, то виходить нісенітниця. Коли рецензент пише про "стилі", які часто і густо існують тільки в його власній уяві, а не в мистецькому світі, то цим самим він водить в оману пересічного читача. Те саме стосується і особистого смаку критика — йому, наприклад, можуть не подобатися твори, скажімо, Прокоф'єва — на це він має своє повне право. Але пишучи рецензію, він робить злочин, коли говорить: "а чому піяністка виконує твори якогось Прокоф'єва — хіба у нас нема своїх власних композиторів?" У такому випадку ігнорується смак самого виконавця. Читаючи такі речі в часописах, нехотючи ставимо питання, де рецензент знаходить відвагу нав'язувати свої особисті смаки мистцям — виконавцям та слухачам і читачам? Тут хочеться додати, що редактори перед тим, як друкувати такі "рецензії" повинні уважно читати їх.

Вертаючись до критика, ми вважаємо, що його перший і єдиний обов'язок це — бути на службі мистецтва, бути його співтворцем і співінтерпретатором. На закінчення треба додати, що критик повинен добре володіти мовою, якою він пише, бо без цього, самозрозуміло, він не може правильно й чітко висловлювати свої думки навіть і тоді, коли ці думки не керовані його особистими політичними, філософськими та релігійними переконаннями. Тільки компетентний, добре обізнаний критик-рецензент може говорити про наше мистецтво та про багатьох мистців, які це мистецтво так гідно репрезентують. Мистецтво — це культурне обличчя народу,, а тому рецензенти, які мають бути співтворцями мистецтва, конче повинні пильно дбати про належний високий рівень своєї культури і своїх рецензій.

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ У ТОРОНТСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Український студентський клуб при Торонтському університеті влаштував другий щорічний "Український тиждень", який тривав від 9-го до 14-го лютого. Серія семінарних бесід, мистецьких виставок, музичних програм і товариських зустрічей заповнила п'ятиденну програму. Студенти мали нагоду змалювати різні аспекти сучасної української культури.

Відкриття довершив д-р П. Марочий, професор Катедри українських студій, та Борис Вжесневський, голова Українського студентського клубу.

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ХРОНІКА

Леонід ЛИМАН

ІВАН АКСАКОВ ПРО УКРАЇНЦІВ

Цього року московське видавництво "Современник" випустить вибрані статті братів Івана і Костянтина Аксакових. У мемуарній, публіцистичній, епістолярній спадщині Івана Аксакова є багато яскравих характеристик України і українців.

Іван Сергійович Аксаков був визначним і вельми активним російським письменником, видавцем і публіцистом другої половини дев'ятнадцятого століття. Вісімсот дев'яносто другого року було видано третій том його творів. До цього тому ввійшли його листи і уривки щоденника. Перебуваючи в Полтаві, Іван Аксаков записав до щоденника:

"Жодна дама і дівчина не курить і не п'є шампанського".

"Завзятих українців (в Полтаві) дуже багато і хоч вони всі розмовляють російською мовою, навіть у себе вдома, але люблять інколи висловитися по-українському".

"Найлюбиміша п'єса "Наталка-Полтавка" Котляревського. Її грають тут так, як ніде. Для цієї п'єси виписали із Ромен Тимофєєва, місцевого архітектора. Батько його родом із Великого Новгороду, але сам він народився на Україні і зробився хохлом".

У Полтаві Іван Аксаков познайомився з купцем Вакуленком. Про нього залишився такий запис у щоденнику:

"Мова Вакуленка — це мова освіченої людини, значно освіченішої від московських купців, Москви, як видно зі всього, не любить. Треба признатись, що Москва в Полтаві виставляється якось зовсім з невідгідного боку... Будинок у Вакуленка устаткований дуже добре, як в Харкові, але з більшим смаком ніж у московських купців. Сам він, самозрозуміло, голений, зодягається на німецький лад. Говірливий".

"Заїжджав до мене губернатор, — записує у своєму щоденнику Іван Аксаков, — який говорив, між іншим, що надзвичайно задоволений (Полтавською) губернією, що склад чиновників зразковий, що йому жодного разу не доводилось давати прочухана, лаяти або кричать (на підлеглих), що чиновники — це здебільшого місцеві дворяни, досить освічені, що про хабарі тут і не чути. Українських чиновників у Полтаві значно більше ніж російських, майже всі українці. Росіяни займають здебільшого найвищі становища".

"У нас в Росії, — продовжує Іван Аксаков, — рідко який багатий і освічений дворянин погодиться служити у себе на батьківщині, у глушині. Його не манить до себе батьківщина... Україна ж вічно приваблива для українця: вона до цього ча-

су має в собі щось самостійне, своєрідне. Поїхати на Україну, не те, що поїхати в Саратовську глушину, а поїхати в інший край, в інший світ, нібито в іншу державу. Не кажу вже про клімат і природу України".

Після цього Іван Аксаков робить таке зауваження політичного характеру, як можна припускати, з цензурних міркувань:

"До речі, при всій нелюбові українців до росіян, вони ніскільки не відділяють себе від Росії, постійно усвідомлюють себе частиною великого цілого, жваво беруть участь у війні і у всіх суспільних справах. Мені здається, що відокремлення України від Росії неможливе, і ця мрія існує лише в головах учених".

"Російських селян тут немає. У козаків немає (як у росіян) общинного володіння землею, а кожний має окреме власне господарство, свої смуги землі... Вони якось уміють погоджуватись між собою, особливо коли мова про пасовиська".

"У козаків найбільше збереглася історична пам'ять. Взагалі ж народ — м'якший, поступливіший і освіченіший від росіян. Тут до речі пригадати, що мені говорив про українців харківський архієрей. Забобонів у них значно менше ніж у росіян, і взагалі менше пошани до обрядності і зовнішності. Але як все це узгодити з тими перекрученнями значення молитов, які повторюють українці?", — запитує Іван Аксаков.

"Дивна справа. Відоме лінивство, повільність, мішкуватість і в'ялість українців приписують кліматові, благодатним ґрунтам. Але ж у південних слов'ян клімат не менше благодатний, ґрунти також щедрі... Однак немає в них ні в'ялості, ні лінивства! Та і самі ж українці — чи не з них створилося Запоріжжя і козацтво, яке зовсім не свідчить про лінивство! Чи не вони стають зразковими солдатами, чи не вони заповняють наші кавалерійські полки? Як все це узгодити? Але про це пізніше: це ще вимагає обговорення", думає Аксаков.

Жінкам Іван Аксаков дає таку характеристику:

"Жінка на Україні вишуканіша, ніж у Росії, і має значно більше значення. У них зовсім немає в'ялості і лінивства, і вони панують в домі. Вони, як мені здається, досить примхливі, крикливі, і хахол збувається від жінки упертим мовчанням".

Субота. Іван Аксаков у полтавському театрі. Його враження від публіки:

"Дуже приємна українська вимова в жіночих устах: вона якась гнучкіша, хвилястіша, співуча! Та й українки, треба віддати їм справедливість, дуже граційні. Сидоренко (артистка) — тип України. Взагалі в театрі гарненьких було дуже багато. Публіка відзначається більшою простотою, меншою бундючністю і претензійністю ніж в Харкові. Всюди чути розмови українською мовою... Всі якось добродушно розважаються, незлостиві".

Ідучи в Полтаву, Іван Аксаков мав намір виступити тут з критикою соціального становища в губернських містах. Але ознайомившись з містом, побувавши в гостях у знатних полтавців, відвідавши театр і взагалі відчувши атмосферу міста, він

відмовився від свого задуму. Іван Аксаков прийшов до висновку, що слухачі в Полтаві взагалі не зрозуміли б до чого він все це говорить, бо стиль життя в Полтаві відрізнявся від стилю губернських міст Росії.

...Так побачив і так оцінив російський письменник і публіцист Іван Аксаков Україну на початку другої половини дев'ятого століття.

Петро РОЄНКО

РУДЕНКОВА ПЕРЕМОГА

Микола Руденко "За ґратами", поезії 1977-78. Передмова Надії Світличної. Сучасність, 1980. Стор. 222.

Збірка має немало віршів, які зворушують читача, але найбільше вабить вона філософськими роздумуваннями поета, що їх знаходимо в багатьох поезіях. Вона ще раз (дивись його збірку "Прозріння") свідчить, що автор перейшов тяжкий шлях, щоб здобути вершини в духовості та поширити обрії світорозуміння взагалі...

Звертаємо увагу на великий твір "Метафізична поема", який складається з таких частин: а) Нірвана, б) Пітагор, в) Монада, г) Вихід з Нірвани, ґ) Фортеця світла. Вже з самих назв бачимо, що поета цікавлять здобутки мислителів Індії та старовинних греків.

Нірвані присвячено чимало уваги в "Упанішадах" та ранніх буддійських текстах. Наш поет досить добре збагнув сутність про Нірвану. Ось для цього цікавий уривок з поеми:

Весь обурений до вінця, до нестями,
Я намагався розгадати світ,
Я ще не знав,
Що він — поза чуттями:
Його не оком —
Духом бачить слід...

Та я ще був до цього не готовий —
Ще не відчув із Всесвітом злиття.
Тоді й прийшов отой удар раптовий,
Який змінив усе моє життя...

І закрутився світ перед очима.
Упав Святий Вогонь,
Немов удар,
Шість крил я відчував поза плечима
І дивну Силу —
Занедбаний дар...

Щоб побачити красу міста — треба дивитись з віддалі. Щоб пізнати оточуючий нас світ — треба вийти за його межі. Люди часто про це забувають, і треба комусь про це їм нагадувати...

Пітагор. Пильні дослідники індійської філософії й літератури доводять, що на формування орфізму великий вплив мало Ведійське вчення. (дивись напр. нашу працю "Індійська культура і

Я не казку розказую.
Я, що народжений вдруге, —
Вже від Батька Небесного —
Бачився з Сином Людським.
Він мене обіймав,
Як духового брата...

Монада. Поет каже: "Я жив на двох планетах — у небі й на землі: Земне тіло моє схилялося за письмовим столом. Духовне "я" було так високо, що земні вібрації не могли до нього вплинути... Я слухав голос Друга — променеві вібрації тієї Монади... Пітагором..."

Справжній Всесвіт —
Лиш те.
Що обжито зсередини Духом.
Він — конечний,
Він — сфера у сфері...
Він — Бог...

Усе в тобі — і зорі, і планети.
Усе в тобі — бо ти — саме Буття...
Чи знали ви, філософи й поети,
Злиття із Всесвітом —
 святе злиття?

За речовим порогом
Є із проміння виткані світи.
Земний червяк, я розмовляв із Бомо,
Щоб невимовне в серці понести. (ст. 20)

На Боже слово вони б насміялись,
Дурним би назвали, од себе прогнали...

Глибокі роздумування над сутністю буття приводять поета до таких цікавих спостережень та тверджень: безмежність — це жива істота; ми — лише найперша спроба вдихнути дух у мінерал, а безсмертний дух надасть йому суті й змісту буття... Поет намагається

Схопити мить оту одну-єдину,
Що у собі несе природи рух —
Ту мить, яке вселилася в людину,
Перетворившись на Космічний Дух...

І ще одне: нехай мені буде вільно пригадати основну суть розуміння сутності буття наших предків. Вони вірили, що Істота світу — світло; джерело світла — неохопна сутність Духа, яка існує у Всесвіті. Людина — "порошинка" космосу-Всесвіту. І як прекрасно відчув це Руденко, пишучи в одному вірші —

Коротко: людина — це "цілий Всесвіт. Отже Бог". "Всесвіт — духоцвіт, оте найвище Слово". Отож Слово, Мисль, Думка — прояви Духа. Така пов'язаність Духа й плоті. Адже в
...Центрі Всесвіту вдвлюється у себе
Отой, до котрого земні слова несуть.

Поет за ґратами, він опинився
Тепер серед речей цупких, важких, колючих,
Серед людей, які довкола сіють смерть,
Я мушу заново в народженнях болючих
Проходити віків жорстоку круговерть.

Люди часто забувають, що існує повсякчасна боротьба між Світлом і пільмою-заблудою. Така боротьба є також між людьми й народами, а тому для покращання своєї долі — вони мусять боротися за перемогу світлих і творчих основ буття.

Поет Руденко спромігся на велику перемогу — вибрався упрощеного розуміння життя і став на твердих животворчих основах світорозуміння.

Міжнародна амністія закликає світову громадськість стати в обороні Миколи Руденка, якого радянський суд засудив за політичні переконання на 12 років ув'язнення в таборах суворого режиму.

"НОВІ ДНІ" квітень 1981

до смерті, якщо в'язничний режим не покращить умов його ув'язнення.

М. Руденко відомий український письменник, ветеран Другої світової війни, з відзначенням за героїзм. Його примушують важко працювати на каторжній роботі, не звертаючи уваги на інвалідство другої категорії. Він протестує теж проти кагебістських шикан, стосованих до його дружини Раїси та конфіскування його поезій, писаних у таборі.

Безумовно треба висилати до радянських органів протестні листи та телеграми проти жорстоких умов ув'язнення Миколи Руденка та з вимогою його звільнення.

До Правління

Спілки Письменників України у Києві.

Вельмишановні!

Від Об'єднання Українських Письменників в еміграції "Слово" звертаємося до Вас з проханням заступитися перед владою за колегу по перу Миколу Даниловича Руденка. Пригадувати не треба, хто такий Микола Руденко. Його ім'я у довідниках, він відомий не тільки в Україні, але й у широкому світі. Син шахтаря, він вибився у передового письменника; його високо оцінили і він став секретарем партійного осередка Спілки Письменників України. Він також ветеран війни; всю війну перебував на фронтах, був ранений і рахується воєнним інвалідом. За його воєнну службу та за його письменницьку діяльність він нагороджений орденом Червоної зірки і медалями. І ось цю заслужену людину на 60-му році життя тримають у в'язниці у таких невідрадных обставинах, що вона мусіла проголосити голодівку.

Турботу за Миколу Даниловича Руденка виявили чужинці. Його обрали почесним членом міжнародної організації письменників — Інтернаціонального П.Б.Н. у двох осередках: французькому та японському. Інтернаціональна Амністія визнала його в'язнем сумління і звернулася до світової opinii з апелем на захист в'язненого поета. Комісія Безпеки і Співпраці в Європі подала кандидатуру Миколи Д. Руденка на Нобелівську нагороду миру за 1981 рік.

Світова opinii турбується долею цієї непересічної людини — письменника і воєнного інваліда та домагається його звільнення. В обороні Миколи Даниловича Руденка виступила і його дружина Раїса Опанасівна та в листі до секретаря ЦК КПРС і голови Президії Верховної Ради СРСР Леоніда Брежнєва благає не дозволити знущатися над її чоловіком і просить звільнити його з ув'язнення з уваги на стан його здоров'я.

Ніякого слова не чути від колег-письменників в Україні. А це найперший і найважливіший обов'язок саме письменників заступитися за колегу — визначного письменника, що довгі роки стояв у проводі письменницької організації в Україні.

Ми кличемо до Вас, Письменники в Україні, подайте свій голос в обороні Миколи Даниловича саме тепер, коли весь світ підняв голосний крик в його обороні, бо це Ваша повинність.

За Президію ОУП "Слово"

Остан Д. Тарнавський

Дзвінка ОРЛОВСЬКА

ПРО РЕЧІ БІЛЬШІ...

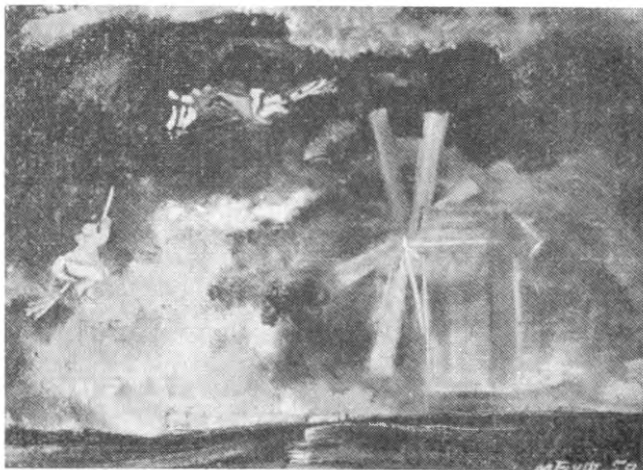
Юрій Соловій. *Про речі більші, ніж зорі*. Мюнхен, "Сучасність", 1978. 317 сторінок, 142 чорно-білих репродукцій. Ціна \$15.00.

Найбільш помітною прикметою книжки Соловія є велика ширина обговорюваних мистецьких стилів. Працю українських мистців можна порівняти з білярдовими кулями, фрагментарно розкиненими, що прямують у різні напрямки. Ця книжка не займається назагал цікавою темою розвитку єдиного стилю, який можна б назвати українським стилем.

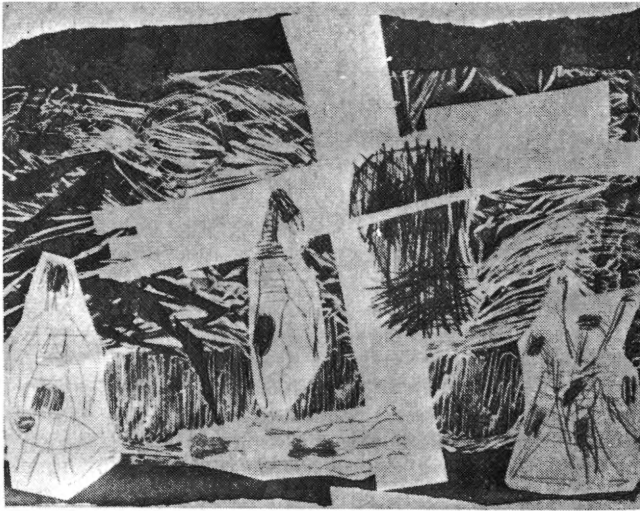
Але чи можливо окреслити такий стиль, чи є для цього підстави? У вступі Соловій заторкує хаотичну ситуацію на Україні (Галичина) при кінці Другої світової війни. Багато українців, вичерпаних фізично та інтелектуально, тікають від радянського політичного гніту. Завислий над нашими мистцями (і над мистцями інших націй у радянській орбіті) політично-релігійний і культурний кулак терору, відокремив їх від головної течії новітнього мистецтва. Свідком цього стану може бути драма поставих на Сході двох напрямків — конструктивізму і суперматизму (див. "Нові дні", березень 1981), яких ранній тріумф обривається перемогою радянської дійсності. "Маніфест реалістів" скульптора Наума Габо з 1920 року мав деякий час підтримку тільки тому, що комісар від мистецтва і публікацій спочатку хибно зрозумів слово "реалізм" у маніфесті. Рішачу роль у визначенні місця мистецтва в радянському житті судилось виконати іншому реалізму (соцреалізму), програму якого придумали партійні проводирі.

Головне значення книжки Юрія Соловія заключається в зібранні фрагментів нашої новітньої історії мистецтва. Це є цікава зліпка стилів, які з'явилися у нашому мистецтві між 1930-1970 роками (за виїмком Іллі Шульги, якого репродуковані праці датовані 1906 і 1913 роками).

Найважливіше в книжці — це документація стимулюючих думок і візій, які були в основі



М. Бутович. Літаючі відьми і вітряк. Олія, 1950.



Ю. Соловій. Проект сцени до "Голоду".
Мішана техніка. 1969.

творчих зусиль і вислову мистців під час великої боротьби. Відсутність контакту з сучасним мистецтвом Заходу, як теж матеріальні нестатки робили творчий ґрунт наших мистців дуже пісним. Приходилось постійно замальовувати й перемалювати власні праці, "утриваючи" цим робом нові ідеї та свіжі експерименти. У висліді багато творів, як теж архівних документів загинули у цьому процесі, залишивши велику прогалину для майбутніх дослідів і розуміння нашої культури.

В книжці "Про речі більші, ніж зорі" обговорюється праця приблизно 17 мистців. Три-чотири чорно-білі репродукції не можуть повністю представити творчий доробок мистця, вони, однак, служать точкою зорової орієнтації. Книжка має п'ять частин, з такими підзаголовками: 1. (Думки) про мистецтво; 2. (Думки) про мистців; 3. (Думки) про різне; 4. (Думки) про себе; 5. Рист. Вони дають читачеві багатий критично-есеїстичний матеріал. Для читача це приступний і стимулюючий підхід до творчості деяких українських мистців.

Ця книжка, врешті, актуалізує потребу активнішої документації праці українських мистців та українського мистецтва; не заради повторної самоізоляції, але для збереження історії нашого культурного розвитку в світовому процесі. Публікація Юрія Соловія є заохочуючим кроком у цьому напрямку.

БАЖАЄМО СКОРОГО ВИЗДОРОВЛЕННЯ

Вельмишановному Мар'янові Дальному, головному редакторові "Нових днів", бажаємо швидко повернення до повного здоров'я після недуги.

Редакція, адміністрація і друкарня

Петро ОДАРЧЕНКО

УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ

(23)

2. Польонізми в мові американських українців (6)

В українських газетах, що виходять у США, дуже часто в різних статтях вживається жахливе, неоковирне слово "мисткиня" (з п. *mistrzyni*). Людина, яка працює в якій-небудь ділянці мистецтва, має назву "митець" і застарілу, але ще досить часто вживану назву "мистець". Приклади: "Загремів один із найбільш нестриманих вальсів віденського митця Штравса" (Франко). "Лукія нарвала квітів і сплела вінок. Вона, як митець, добирала фарби..." (Донч.). Як бачимо з цього прикладу форми жіночого роду від слова "митець" немає в українській мові. Але є інше слово, яке також означає людину, яка працює в різних ділянках мистецтва. Це слово "майстер". Воно має й форму жіночого роду: "майстерниця". Приклади: "Народ дуже шанує і поважає своїх письменників, тих славетних майстрів рідного слова, що оздобили його мову невмирущими творами" (Мирн.). "Майстри мистецтва". "Виступають солісти — майстри мистецтв України" (СУМ). "Чудове вишивання. Я й не знала, що ти така майстерниця..." (Тул.). "...майстерниця зробилася з пастушки" (Л. Укр.). Отже, жінку, яка працює в різних ділянках мистецтва, називають словами: "митець" або "майстерниця", а не "мисткиня".

Дуже поширена синтаксична помилка в прикметниковому керуванні прикметника "багатий". Під впливом польської мови кажуть: "багатий у знання", "багатий у досвід" (з п. *bogaty w doświadczenia*), "українська збірка (?) в Гарварді багата в політично-громадські видання". В українській мові прикметник "багатий" керує іменником в орудному відмінку або іменником у знахідному відмінку з прийменником "на". Отже, треба казати: "багатий знанням", "багатий на знання", "багатий досвідом", "багатий на досвід", "українська книгозбірня (а не "збірка") в Гарвардському університеті багата на видання (виданнями) або "багата на книжки (книжками громадсько-політичного змісту".

Приклади: "Багатий на лати" (Шевч.). "Багатий на смачні страви" (Чим було тоді серце багате, поховала я в тихую воду" (Л. Укр.). "Чим багаті, тим і раді" (Присл.). "День був багатий на події (подіями)". "Ця подія багата на наслідки". "Його мова була багата на викрутаси". "На сонце, на квіти... багата моя батьківщина" (Ющенко). "...ми відчуваємо ті найтонші переливи фарб, на які таке багате вечірнє небо" (Нович.).

В українській мові значно частіше вживається словосполучення "багатий на що".

У реченні "Місцевий відділ УККА *поносить* (?) відповідальність за стан пам'ятника" маємо чисто польський фразеологічний зворот з поль. *ponosić odpowiedzialność*. Українські відповідники: "*відповідати за що*", *бути відповідальним за що*", "*нести відповідальність за що*". Приклади: "За машину відповідає дід Петро... і танкіст Г." (Янов.). "Стільки років жив він у тому переконанні, що тільки Галя несе цілковиту відповідальність... за їх розбите гніздо" (Вільде).

Українське слово "поносити" має цілком інші значення.

1. Носити якийсь час: "Отож тепер ... *носить*. Хай *поносить*" (Збан.). "Коровайниці вже досі діжу по хаті *поносили*" (Кв.-Основ.).

2. Позносити: "Він *поносить* та *поскладає* в *полукіпки*" (Коц.).

3. Бігти нестримно: "Коні *поносять*" (О. Виш.).

4. Носити одягу, зносити: "А скільки одяжі *понасправляв*? Ще й досі не *поносила*" (Куч.).

Дуже засмічує мову вислів "як виглядає" в польському значенні цього слова. "Як виглядає, це є непорозуміння" — з п. "to mi wygląda na pierogozumienie". Замість "як виглядає" треба казати: "як здається", "видно", "мабуть", "правдоподібно", "очевидно", "певно". На жаль, часто доводиться чути такі неоковирні вислови: Як виглядає, він хоче поїхати до Великобританії", "Як виглядає, він не приїде завтра". Нещадно треба виполювати цей бур'ян із нашої мови, нещадно треба викидати це "як виглядає" і замінити його українськими відповідниками: "Він, видно, хоче поїхати до Великобританії", "Він, мабуть, не приїде завтра". Приклади: "Ви, як видно, не тутешні" (Р.-У. С. за ред. С. Єфремова). "Обіщався вернутися, та, мабуть, і згинув (Шевч.). "Здається, ти й позаторік тут був" (Гл.). "Певно, тут не чули зроду, що бува негода в світі" (Л. Українка).

Слово "виглядати" в українській мові має цілком інше значення і вживається в такому контексті: "У новенькій хустиночці в вікно виглядає" (Шевч.). "А я плачу, літа трачу, його виглядаю" (Шевч.). "І блідий місяць на ту пору із хмар де-де виглядав" (Шевч.). "Виглядала вона старою бабусею" (П. Мирн.).

Чужа українській мові польська фразеологія виразно відчувається в такому, наприклад, реченні: "На програму здвигу (?) зложились богослуження та виступи релігійних діячів". По-українськи треба казати: "Програма свята складалася з Богослуження та виступів церковних діячів". Цю саму польську фразеологію маємо і в таких поширених на еміграції дуже незграбних висловах: "На зміст першого річника складаються матеріали...". "На це число склалися статті". "На зміст альманаха склалися статті". Українська мова має такі відповідники до цих польських висловів: "Зміст першого річника складається з таких матеріалів". "Зміст першого річника такий". "У цьому числі опубліковано такі статті". "Зміст альманаха такий". "В альманахові надруковано такі статті". Приклад: "Зміст кн. буде такий: "Тіні забутих предків" ..." (М. Коцюбинський).

У реченні: "Піскова буря *начинила* (?) *шкоди*

й *причинилася* (?) до невдачі" треба відкинути польонізм "начинила" з поль. *paszupić*, і слово "причинилася", і тоді речення буде таке: "Піскова буря завдала шкоди й призвела до невдачі".

Польський вислів: "для направи ситуації" треба замінити словами: "для поліпшення становища".

Польський вислів: "студіювати на університеті" з польськ. *studiować na uniwersytecie* конче треба замінити українським висловом: "вчитися в університеті". Приклади: "Я вчився в сільськогосподарському інституті" (Тют.). "Він учився в Харківському університеті" (Гончар).

Без знання польської мови українець не зможе зрозуміти таке речення: "Група *настає* на моє життя". Польонізм "настає" походить від польського слова *pastawać na coś*. В перекладі на українську мову це слово означає: "загрожувати життям", "робити замах на життя".

Під впливом польської мови кажуть і пишуть: "померла на *запалення легенів*", "помер на *удар серця*", "помер на *тиф*", "на *схоту*" і т. д. Такі вислови властиві лише польській мові, а не українській. Українській мові властиві такі звороти: *померти з сухіт, від сухіт, від запалення легенів, від серцевого нападу* (приступу), *від холери*.

Приклади: "Т. Г. Шевченко помер від *водянки*". "А Тесленко помер від *туберкульози*".

Але після слів: "хворий", "слабий", "хворіти", "захворіти" вживається прийменник *на*. Приклади: "Сам досиджує життя на причілку, безнадійно хворий на *водянку*" (Гонч.). "Вже другий місяць лежу в клініці, слабкий на *серце*" (М. Коц.). "Захворів на *приступ маларії*" (Рильськ.). "Деякі з пухлин, на які хворіють люди, *теж вірусного походження*" ("Наука").

Українські емігранти часто вживають польське слово "земський" замість українського слова "земний". Так само помилково вживається й польонізм "неземський" — з п. *nieziemski* у реченні: "була на вигляд *неземська* постать". Український відповідник до цього польонізму: "неземна". Приклади: "Підіймаю я голову, дивлюсь, а на скелі знов стояла та ж сама *неземна* постать" (Неч.-Лев.). "На людей *лився* *неземний* спів" (Стельм.).

Цілком непотрібний і шкідливий польонізм, який засмічує мову емігрантів, — це слово "недотягнення" — з п. *niedociągnięcie*. "Фільм має два *недотягнення*", "критикують *недотягнення* в підручнику", "не дивлячись (русизм! треба: *невважаючи*) на всі *недотягнення*...", "були *серйозні недотягнення*" і т. д. Українська мова має багато відповідників до цього польського слова: *хиби, вади, помилки, недоліки*.

Належне вживання цих синонімів дає можливість відзначати різні відтінки значень слова. Приклади: "Вказавши *хиби* й *вади* твору, зробіте добре діло молодому авторові" (Коц.). "Вона допомогла їм усунути ряд *недоліків* у їхній роботі" (СУМ). "Чи не *переборщили* вони *вади* Кульницького: чужі *недоліки* завжди більшими здаються" (Стельм.). "Він перший *вказував* на наші *помилки*" (П. Мирн.). "Є деякі *похибки* у роботі". "Найдрібніша *похибка* лікаря може урва-

ти комусь життя" (Шовк.). "Добрість — наша певна хиба" (Сам.). "Завдання я собі ... поставила практичне: стати хоч трохи своїми увагами у пригоді сучасній українській літературній мові, щоб на її характерні хиби вказавши, подати й поправні форми й звороти". (О. Курило).

В польському значенні вживається часто й слово "недомагання" "...недомагань, від яких терпить українська мова". Замість цього польського слова маємо українські слова: *хиба, помилки, похибка, вада, недолік*.

Українське слово "недомагання" має лише одно значення: "хворобливий стан людини". Наприклад: "Зажурена недомаганнями дочки, мати часто питала лікаря, що він думає про стан її здоров'я" (Кобр.).

В оголошенні про одно з нових видань читаємо "належність за нього 4 дол.". Тут слово "належність" вжито в значенні польського слова *należność*, яка в перекладі на українську мову означає: "сума, яку треба заплатити за книжку". Простіше було б написати: "ціна книжки (словника) 4 дол.".

Українське слово "належність" має зовсім інше значення: "Обов'язковою належністю костюма всіх південних слов'ян була коротка безрукавка" ("Нар. тв. та етн."). "...незалежно від їх національної чи расової належності (приналежності)".

Польонізм "на разі" з поль. *na razie* треба замінити українським словом "поки що". Приклади: "А поки що одпочиньмо" (Шевч.). "до того ж, поки що, слава Богу, мене ніщо й не примушує" (Л. Укр.). "Та поки що я буду жити, як в тишущій морській хвилі" (Л. Укр.). "Поки що все гаразд".

За польським зразком *głosować na kogoś* часто кажуть: "голосувати на кандидатів", "голосуйте на Ральфа". Згідно з нормами української літературної мови треба казати: "голосувати ЗА кандидатів", "голосуйте ЗА Ральфа". "ЗА мир голосуєм..." (Ус.).

У реченнях: "Ім у школі дають гірші ноти", "ми повинні отримати добру ноту". — польське слово "нота" треба замінити українським словом "оцінка". Приклади: "Третя чверть кінчається, і кожному хочеться підвищити свої оцінки" (Багм.). "Вчителі почали ставити оцінки..." (Мушк.). "За останні два тижні вона виправила оцінки з основних дисциплін" (Донч.).

В українській мові слово "нота" вживається в таких контекстах: "Візьми на ноти ті пісні" (Шевч.). "Вустя співала в церковному хорі, брала там такі піднебесні ноти..." (Гонч.). "Музики розставили свої пюпітри, порозкладали ноти..." (Неч.-Лев.). Слово "нота" вживається також у значенні офіційного письмового звернення уряду одної держави до іншої: "США звернулися до уряду СРСР з нотуєю".

Вислів "монетарна система" (з поль. *system monetarny*) має український відповідник: "монетна (грошова) система" (Див. Р.-У. Сл. т. 2, гол. ред. А. Кримський. 1932, стор. 566). Вживаються також вислови: "Монетна справа", "Монетний двір".

(Далі буде)

КОНЦЕРТ ЛІДІЇ АРТИМІВ У ВАШІНГТОНІ

Успішний концерт піаністки відбувся в лютому 1981 р. в аудиторії Національного Інституту Здоров'я. Лідія Артимів виконала ряд композицій Моцарта, Шумана і Шопена. Глибоке розуміння виконуваних творів та техніка їх виконання не залишили ніякого сумніву, що Лідія Артимів є піаністкою великого масштабу.

У виконаннях B-flat major Сонати Моцарта та "Humoresque" Шумана Лідія Артимів продемонструвала свою абсолютну прогресивність. Українцям варто слідкувати за розвитком музичної кар'єри цієї надзвичайної піаністки.

"ХОВАНЩИНА" В НЬЮ-ЙОРКУ

Оперна оркестра Нью-Йорку під диригентурою відомої Єви Квелер дала 27-го лютого і 1-го березня дві постановки опери "Хованщина" Модеста Муссорґського, в яких брали участь багато видатних солістів, а серед них Рената Бабака, Павло Плішка, Стефанія Точинська, Пітер Казарас, Леонард Мороз, Анна Алексієва, Аллен Монк, Борис Казан та інші.

"Хованщина" вже була поставлена Метрополітен Оперою в редакції Римського-Корсакова понад 30 років тому, але в редакції Дм. Шостаковича, зробленої у 1958 році, вона ніколи не йшла на сцені Америки.

Обидві постановки були надзвичайно компактні музично й вокально, не зважаючи на монументальність твору та на складні музичні і хорові ансамблі. Добре підібрані солісти в обох постановках показали слухачам усі нюанси глибокого драматизму твору Муссорґського. В провідних ролях найбільше виділилися Павло Плішка, соліст Метрополітен Опери та Донні Рей Альберт, соліст міської Опери Нью-Йорку в ролях Досифея, баритон Метрополітен опери Аллен Монк у ролі Шакловитого та Пітер Казарас у ролі князя Голіцина. В головній жіночій ролі Марфи виступали колишня солістка Великого театру Рената Бабака та солістка Гдинського Державного Театру Стефанія Точинська, яка дебютувала в Нью-Йорку.

Коронними солістами обох постановок були такі Рената Бабака, яка з легкістю передала слухачеві найтонші нюанси переживань страждаючої Марфи та Павло Плішка, який дав слухачам повний образ трагічної ролі Досифея.

60-ЛІТТЯ УВ УНІВЕРСИТЕТУ

Цього року Український Вільний Університет відзначає своє 60-ліття.

З цієї нагоди в теперішньому осідку УВУ в Мюнхені відбулося 16-го січня перше святкове відзначення Ювілею. Святкування відкрив ректор УВУ, проф. д-р Володимир Янів доповіддю про постання й діяльність УВУ. Професор Тексаського університету, д-р Володимир Жила дав доповідь на тему "Теодосій Осьмачка як перекладач 'Макбета' Шекспіра".

Баварський міністер праці і соціального ладу д-р Ф. Піркль вручив медалю Ректорові УВУ за соціальні заслуги.

3 НАУКИ І ТЕХНІКИ

С. В.

ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ СЕКРЕТАРІАТУ СКВУ

У Нью-Йорку, в суботу 7-го лютого ц.р., відбулося чергове ширше засідання Президії Секретаріату СКВУ.

Засідання відкрив і ним проводив президент СКВУ М. Плав'юк. Предметом нарад були такі справи: Мадридська конференція, травнева акція СКВУ, конференція молоді, відзначення 50-ліття голоду в Україні, загальноукраїнське святкування 1000-ліття Хрещення України, звіт про прибутки й видаткування фондів дата цьогорічної пленарної сесії Секретаріату СКВУ та різне.

Прийнято рішення, щоб можливо на другій частині Мадридської конференції був присутній представник СКВУ, який зробив би все можливе, щоб українські пропозиції, зроблені на письмі й при особистих зустрічах, були віддзеркалені в резолюціях Конференції.

Президія схвалила одногосно, щоб теж і цього року була переведена травнева збірка фондів на потреби СКВУ та прийняла гасло на 1981 рік: "За Християнську Україну".

Схвалено відбутися Конференцію молоді за участю всіх молодіжних організацій, що стоять на позиціях самобутності й державної незалежності України. Рішено скликати Конференцію в Торонто 3, 4 та 5-го липня 1981 року.

Президія ще раз займалася справою гідного відзначення 50-річчя голодової облоги України, що припадає на 1983 рік, та затвердила назву, персональний склад і головні завдання окремого комітету СКВУ для цієї справи.

На голову Центрального Координаційного Комітету обрано проф. В. Омельченка.

Про готування до відзначення 1000-ліття Хрещення України, що припадає на 1988 рік, інформували присутні на засіданні владики-митрополити: Максим та Мстислав.

Митрополити запевнили учасників засідання, що проводять церков, які вони репрезентують, змагаються і змагатимуться до спільного відзначення 1000-ліття християнства в Україні та висловили надію, що всі українські християнські церкви в діаспорі святкуватимуть річницю Хрещення України спільно.

Збільшена жертвенність на цілі СКВУ уможливила Президії СКВУ розвинути видавничо-інформативну діяльність. Вийшло 4 числа бюлетеню СКВУ в англійській мові, відбуту міжнародну конференцію за деколонізацію СРСР, приготовано й розіслано меморіал у справі деколонізації всім делегатам на 35-ту Генеральну Асамблею ООН, членам Сенату, Конгресу, пресі, як теж роблено інші заходи.

Схвалено скликати Пленарну сесію Секретаріату СКВУ на 27 і 28 червня 1981 року до Торонто, Канада.

РАДЯНСЬКА МЕДИЦИНА І ЛІКУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ "ЕКСТРАСЕНСІВ"

В середині серпня 1980 р. московська газета "Комсомольская правда" умістила докладний репортаж Лева Колодного про його зустріч з одною з найбільш відомих в СРСР "зцілительок" Джуною Давиташвілі, а також коментарі до цього репортажу фахівця з питань радіотехніки й радару — академіка Ю. Кобзарєва. Джуна Давиташвілі належить до тих людей, які, як пише радянська преса, є носіями особливої маловивченої біоенергії. Цих людей називають "екстрасенсами", тобто зверххвражливими людьми. Випромінюваною ними енергією "екстрасенси" можуть (пише радянська преса) ставити на віддаль діагнози і впливати на діяльність організму інших людей, здійснювати на віддалення обпіки тіла і заживляти рани, пересувати за допомогою своєї енергії легкі речі і оптично сприймати випромінювання біологічної енергії від інших людей. Помимо Джуни Давиташвілі в пресі з'явилися імена і інших "екстрасенсів", як от лєнінградки Ніни Кулагіної, московського інженера Володимира Сафонова та біофізика Юрія Каменського.

Як сказано в репортажі "Комсомольської правди". Джуна Давиташвілі "не є в конфлікті з офіційною медициною, а, навпаки, живе в цілковитій гармонії з нею, багато років працює в різних медичних установах і допомагає лікарям". "На її рахункові числиться велика кількість зцілених людей з різними діагнозами, людей і всім відомих, і зовсім невідомих¹⁾. Тут можна додати, що, як повідомляли працюючі в СРСР західні кореспонденти, в числі пацієнтів Джуни є також керівники найвищого партійно-державного апарату, включаючи й самого Брежнєва²⁾. Під час бесіди з репортерами Джуна продемонструвала невеличку частину своїх незвичайних здібностей — змусувала рухом рук розкриватися пелюсткам у великому букеті рож, дотиком пальців підняла порожню сигаретну коробку і дотиком руки позбавила репортера від головного болю. Раніше в статті члена-кореспондента Академії наук СРСР А. Р. Спіркіна був описаний зроблений в Тбілісі експеримент, під час якого Джуна протягом 15 хвилин висушила трофічну рану, так що у хворого з'явилась легенька рожева плівка³⁾.

З надрукованих за останні часи матеріалів про "екстрасенсів" випливає, що радянські вчені вже давно і досить інтенсивно досліджують усе, пов'язане з цим маловивченим видом енергії, при чому основне їхнє завдання — збір науково об-

¹⁾ "Комсомольская правда", 16. 8. 1980.

²⁾ "Нью Йорк Таймс", 29. 5. 1980.

³⁾ "Труд", 12. 3. 1980.

грунтованих доказів існування й можливості практичного використання цього феномену. Тому що без поважного наукового обґрунтування, яке до того ж повинне бути узгоджене і з матеріалістичним світоглядом, ніякі виявлені наукою феномени не можуть дістати в СРСР права громадянства.

Щоб довести існування феномену, радянські вчені провели численні експерименти з "екстрасенсами", зфотографували біополі і випромінювання енергії, вимірена сила полів і ступінь збільшення їх силою волі, а також і можливість їх впливу на інші біополі. Зокрема в одній з лабораторій Інституту нормальної фізіології Академії медичних наук СРСР був переведений експеримент з "коректурою" біополі людини, хворої на гіпертонію. Під час експерименту, контрольованого низкою приладів, "екстрасенс" Сафонов з іншого приміщення "передавав" частину своєї біоенергії хворому, в наслідок чого у гіпертоніка понизилось тиснення, а у Сафонову воно збільшилось. Коментуючи цей експеримент, керівник лабораторії професор С. Ю. Корзин повідомив представника преси: "Можна вважати встановленими такі факти... Сафонов вільно оперує невивченою ще енергією, яку умовно можна назвати біоенергією. Він здібний чинити дистанційні біоенергетичні діяння. Своєю біоенергією він може впливати на роботу організму іншої людини, на енергетику й функціональний стан організму. Поза тим він оперує по осі часу і розвинув у собі здібність ставити діагнози за фотографіями, портретами, скульптурами та іншими зображеннями людини⁴).

Протягом років провадилися також лабораторні досліді спроможностей Ніни Кулагіної, яка спроможна на дистанції до двох метрів робити опік у вигляді пухиря на тілі людини, з наближенням рук викликати рух легких речей. Відносно наслідків таких експериментів говорив у коментарі академік Кобзарєва: "Вдалося встановити, що й при зцілюванні й при телекінезі (рух речей, — С. В.) руки Н. С. Кулагіної генерують акустичні імпульси. Ці імпульси можуть сприятися на слух і реєструватися звукописувальною апаратурою... Деякі..., в тому й Кулагіна, випромінюють і електромагнетичні хвилі оптичного діапазону. Їх можна побачити очима і зареєструвати фотоелектронною апаратурою або на фотоплівці. Ці факти змушують припускати, що лікування забезпечується не тільки чи навіть не стільки впливом на організм через психіку, скільки прямим фізичним діянням"⁵).

Отож головні зусилля радянських дослідників скеровані на те, щоб довести, що за проявами енергії "екстрасенсів" схований не психотерапевтичний ефект і не якась форма гіпнози, а все досягається під переважним чи навіть виключним фізичним діянням особливої невивченої енергії, яку треба ще по-справжньому вивчити. Справа в тому, що одержання такого неспростувального доказу, з одного боку, вибило б ґрунт з-під ніг противників визнання феномена "екстрасенсів" і спростувало б теорію звичайного гіпнотичного діяння, а, з другого боку, — змусило б замовчати

представників офіційної медицини, які виступають проти лікувальної і зцілювальної діяльності осіб, що називаються "екстрасенсами".

Не пройшло навіть і двох тижнів після оголошення репортажу про зустріч з Джуною Давіташвілі в "Комсомольской правде", як у "Літературной газеті" з'явилось попередження авторитетних осіб проти "лікувальної" діяльності "екстрасенсів", зокрема самої Джуни Давіташвілі. Ці попередження містились в матеріалах організованого "Літературной газетою" "круглого стола" грузинських учених, які займалися питаннями "екстрасенсів". Були застереження і в висновках спеціальної комісії міністерства охорони здоров'я СРСР, куди "Литературная газета" звернулася за роз'ясненнями.

Але й за "круглим столом" думки вчених поділились. Поруч з гострою критикою практики "екстрасенсів" було багато висловлено і за феномен Давіташвілі, і за існування полів біологічної енергії та можливості передачі за їх допомогою біологічної інформації. Під час бесіди було згадано, що для вивчення феномену Давіташвілі рішенням грузинського міністерства охорони здоров'я створена комісія і що радіометрична лабораторія Тбіліського університету провадить експерименти по передачі біологічної інформації.

В протилежність цьому, висновки комісії міністерства охорони здоров'я СРСР категорично засуджували "некритичне перенесення" особливостей і термінології інших наук на весь стан живого організму. Висновки підкреслювали "необґрунтованість твердження" про можливість вилікування хвороб за допомогою біополі. Висновки заперечували також можливість заживлення рани "екстрасенсом" Давіташвілі і відносили відомості про цей експеримент на кошті некомпетентності, що "лікувальна" діяльність осіб, які не мають медичної освіти, так само як і широка рекляма цієї діяльності в пресі, може довести до сумних наслідків і вказували на випадок одного тяжко хворого пацієнта, який, звернувшись до парасихологів, втратив шанси на допомогу спеціалістів-онкологів. В той же час, як "позитивну програму" комісія мінздоров'я СРСР (до неї входив і відомий проф. А. Снежевський, що обґрунтував застосування психіатрії в політичних цілях) рекомендувала посилити наукові розробки й лікувально-профілактичне застосування психотерапії, вивчати нерозпізнані явища, однак, не піддаватися "медичним мітам".

У висновках комісії мінздоров'я СРСР сказано: "На сьогодні немає ніяких певних підстав твердити про якісь феноменальні зцілюючі здібності "екстрасенсів". Немає ніяких певних підстав вважати, що в природі існує якесь особливе "біополе", відмінне від відомих фізичних полів, яке в дальнішому можна буде використати, як сказано в одній із "сенсаційних статтів", як "довгожданий 'лік' для всіх"⁶).

⁴) "Строительная газета", 16. 5. 1980.

⁵) "Комсомольская правда", 16. 8. 1980.

⁶) "Литературная газета", ч. 35, 1980, стор. 13.

Справді, деякі дослідники феномену "екстрасенсів" висували ідею створення в майбутньому "штучного генератора біополя", який міг би замінити "тисячі екстрасенсів" і творити "чудеса" масовим порядком. При чому не є виключене, що сама ідея створення такого чудодійного генератора притягала увагу і якихось військово-наукових відомств, бо посилена увага до установ, які займаються парапсихологічними й телекнетичними дослідженнями, почали кваліфікувати як збирання секретних відомостей⁷⁾.

Випадково чи не випадково, але через день як в "Літературній газеті" було надруковано висновки комісії Академії Медичних Наук СРСР про феномен "екстрасенсів". Джуна Давіташвілі виступила перед співробітниками й гостями газети "Комсомольская правда" на традиційному "Четвергові" газети. В замітці про це газета відповіла на критику в "Літературній газеті" нагадуванням про "надзвичайні, вроджені психоенергетичні здібності Джуни". В замітці сказано також, що протягом літа Джуна брала активну участь у трьох експериментах московських медичних установ, і що "Комсомольская правда" має намір і надалі знайомити читачів з наслідками пошуків у цій галузі⁸⁾. (З матеріалів дослідного відділу радіо "Ліберті". Автор — С. В.).

(Бюлетень УТГІ, ч. 1, 1981)

⁷⁾ Див., напр., Нью Йорк Таймс, 19 і 20. 6. 1977.

⁸⁾ "Комсомольская правда", 29. 8. 80.

МАЙБУТНЄ ЕЛЕКТРОМОБІЛЯ

Перші рекорди швидкості для авта були встановлені на електромобілях. Ще в кінці минулого століття по вулицях їздило чимало поштових машин та кабріолетів з електродвигунами. Транспорт цього типу не зникав з арени впродовж кількох десятиліть. У 20-х роках, наприклад, у США нараховувалось близько 18.000 електромобілів.

Та в жодній країні електромобіль так і не зміцнив своїх позицій. Його впевнено витіснив двигун внутрішнього згорання. Але років десять тому інтерес до електричного приводу знову почав зростати. Що ж тому причиною?

Більша частина населення планети мешкає нині в містах. Згідно статистичних даних ООН, у 2000 році кількість міських жителів досягне 90 відсотків. І вже тепер можна назвати цілу низку міст, де люди надто страждають від шуму і забрудненого повітря. Від 50 до 90 відсотків шкідливих речовин у повітрі утворюють спрацьовані автомобільні гази.

У Токію, Нью-Йорку, Лондоні та інших великих містах дим і спрацьовані гази часом утворюють такий смог, що оголошується стан тривоги. Абн хоч трохи захиститися від шкідливих продуктів згорання пального, водії тексі в столиці Японії користуються кисневими масками.

А моторизація тим часом росте. Шкідливі речовини, що містяться в спрацьованих газах, безперервним потоком струмують із вихлопних труб в атмосферу.

Звичайно, вчені та інженери всього світу намагаються віднайти засоби і шляхи боротьби з загазованістю. Ведеться значна робота по удосконаленню пального з тим, щоб досягти якнайповнішого згорання його. Проте цілком надійного засобу боротьби проти шкідливих спрацьованих газів у двигунів внутрішнього згорання поки що немає.

Отже, виникла ситуація, коли людина мусить боротися проти... автомобіля за його ж таки майбутнє. Знову погляди звернулися до електродвигуна, що міг би вивести з цього лабіринту.

На противагу двигунам карбюраторним і дизельним — електричний працює безшумно і не забруднює повітря.

Над створенням електромобілів працюють у багатьох країнах.

Багато переваг має електромобіль. Він комплектний і невибагливий. Довговічний і простий.

Отже, все свідчить на користь машини з електроприводом. А вона все ще не вийшла зі стадії досліджень і випробувань. Здавалось би, досить хутчій запровадити електропривід, і — з усіма проблемами покінчено. Та вся справа в тім, що досі немає джерела живлення, яке було б дешевим, легким і з великим потенціалом енергії. Відомі на сьогодні акумулятори надто важкі, їх довго заряджати, і вони швидко виходять з ладу (в середньому вистачає на 60-70 км при швидкості 40-50 км/год.). Батареї майбутнього мають забезпечити радіус дії не менше 130-150 км, а також підвищену швидкість.

(За журналом "Наука та знання")

ЗВЕРНЕННЯ ЛЮБОМИРА ЛУЦЮКА

Любомир Луцюк походить з Кінгстону, де в 1976 році одержав ступінь бакалавра, а в 1979 році — ступінь магістра. В теперішній час Любомир Луцюк продовжує свої студії в Едмонтонському університеті, де хоче здобути ступінь доктора.

Магістер Луцюк тепер виготовив пару тисяч відповідних анкет до українців у всій Канаді. Він хоче зібрати статистичні дані про "третю еміграцію" до Канади, що прибула після Другої світової війни. Він має на меті зібрати інформації про життя в ДП таборах, чому емігранти вибрали переселення до Канади й як тут устаткувалися.

Анкета буде розіслана протягом найближчих місяців до осіб всіх політичних, релігійних і суспільно-громадських організацій в Канаді.

Він просить усіх, хто одержить ці анкети, — виповнити їх і зразу вислати. Анкета не вимагає подавання прізвища чи адреси, тобто вона є і лишиться анонімною.

Це буде перше наукове дослідження нашої післявоєнної еміграції в Канаді.

Магістер Л. Луцюк просить наших читачів у Канаді про співпрацю і допомогу в його задумі. Якщо б хтось бажав особисто пов'язатись з ним або одержати анкету, треба писати на адресу:

Kingston, Ont. K7L 3W8
Mr. L. Luciuk
c/o 68 Nelson St.

Д-Р МИХАЙЛО ДАНИЛЮК ПОМЕР У МІННЕАПОЛІСІ

У понеділок, 2-го березня ц.р., помер на 62-му році життя св. п. проф. д-р Михайло Данилюк, широковідомий наш лікар-хірург, асистент-професор хірургії у Медичній школі Міннесотського університету. Михайло Данилюк був під час Другої світової війни активним учасником українського повстанського руху на Волині, опісля на еміграції в Європі був одним з лідерів студентського організованого життя. Після поселення в Америці став членом американських лікарських асоціацій і Українського Лікарського Т-ва, головним радним і головним контролером Українського Народного Союзу, а опісля представником в УККА Українського Братського Союзу. Св. п. д-р М. Данилюк є автором опублікованого в "Свободі" "Повстанського записника" і лікарського довідника "На медичні теми".

Осиротив дружину Раїсу та дочку Роксану.

Св. п. Михайло Данилюк народився 1-го жовтня 1919-го року в Крем'янці на Волині і там же закінчив середню школу. Ще гімназистом дописував до українських газет у Львові.

Диплом доктора медицини ("кум ляде") здобув на Мюнхенському університеті в 1950-му році і того ж року приїхав до США. Нострифікувавши свій медичний диплом у Міннесоті, почав у Міннеаполісі свою медичну практику в 1954-му році. Рік пізніше був покликаний до американської військової служби і відбув її в ранзі капітана в Медичному Корпусі при ракетній зброї. Від 1971-го року був постійним медично-науковим кореспондентом "Голосу Америки".

Був активний також у церковному житті Митрополії Української Православної Церкви в США. Якийсь час був також головою Відділу УККА в Міннесоті.

Життя й ідеали св. п. д-ра Михайла Данилюка віддзеркалює авторська присвята його книжки "Повстанський записник", в якій сказано:

"Моїй дорогій Волині, що в пожежах і крові дала початок Українській Повстанській Армії, незабутнім Повстанцям, що впали за Націю і її Волю,

бойовим Дружам усіх політичних формацій, що поклали свої голови за ідею Незалежної Української Держави..."

ОЛЕКСІЙ ДЯЧЕНКО

Ділимося з приятелями та українським громадянством сумною вісткою, що 30-го листопада 1980 р. на 80-му році життя упокоївся в Бозі сл. п. Олексій Дяченко.

Олексій Дяченко народився 9-го березня 1900 р. в селі Куземен на Полтавщині. Під час Другої світової війни 1943 року йому пощастило з своїми дітьми виїхати до Німеччини, а по закінченні воєнної хуртовини переселились до Америки. Але

чужа сторона непривітно приймала сл. п. Олексія Дяченка, бо в 1965 році похоронив свого сина Олексія, а в 1971 році похоронив і другого сина Григорія. Тоді переселився до своєї дочки Олександри в Канаду, на постійне життя.

Похоронили Покійного на цвинтарі в Торонто. Панахиди і чин похорону довершив о. Богдан Горгіца в сослуженні дяка С. Босого.

Покійний залишив у смутку дочку, зятя і, двох онуків у Торонто, трьох онуків і трьох правнуків у США. А в Україні — дружину Ганну, та 3-ох сестер: Ганну, Палажку і Олександру.

Вічна Пам'ять Покійному. Хай чужа земля Йому буде легкою.

Приятелі

У РІЧНИЦЮ СМЕРТІ БЛ. ПАМ. ТОДОСЯ ГАРАНА

Минуло вже більше року як (14-го грудня 1980), на 82-му році життя, помер науковець, автор низки праць Тодось Радіонович Гаран. Покійний народився в селі Білоцерківці (тепер Запорізької області). За молодих років Т. Гаран вступив до військ УНР. За часів М. Скрипника працював у Харківському Географічному інституті під керівництвом батька української географії, члена ВУАН, д-ра Ст. Рудницького. Тоді ж у в-ві ОВУ в Харкові вийшла друком ціла низка науково-популярних праць Т. Гарана. Це були: "Туреччина і Іспанія", "Моря і океани", "В пустелях" та інші. Т. Гаран був також автором підручників з географії для українських шкіл.

Із смертю Скрипника знято з ужитку в школах підручник з географії України, а стали користуватися московським виданням Терехова та Ерделі. Тоді ж було сконфісковане "з ідеологічних причин" видання останньої книжки Т. Гарана "Степова Україна".

Колишні мешканці українського табору ім. Лисенка в англійській зоні Зах. Німеччини пригадують небіжчика як свого працюючого голову. В таборі там було 8 тисяч осіб, які відмовилися повертатися "на рідину".

В Австралії Т. Гаран працював за фахом геолога на річках Варагамбі та Шолгейвен. Ставши пенсіонером, Т. Гаран поселився на невеликій фермі, за 100 км. від Сіднею, де продовжував займатися літературною працею: писав нариси, оповідання, спогади про людей та події з минулого України.

Поховали Т. Гарана на українському православному кладовищі в Руквуді. Отець Пігулевський відправив панахиду та похоронну службу Божу, впроважуючи небіжчика в далеку дорогу.

Нехай ця згадка пригадає багатьом, хто знав покійного як працюючу українську людину, доброго патріота й науковця.

Знайомий небіжчика

НЕ ЗАБУДЬТЕ
ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ
СВОЄЧАСНО!

ВДАЛИЙ ПЕРЕКЛАД

Мені подобався переклад з латинської XI-ої пісні римського поета Катюлла, поміщений у "Нових днях" за січень 1981 р. Автор перекладу, Лев Яцкевич мав, видно, досить самовпевненості, щоб на ново взятись за переклад, зроблений років тому п'ятдесят блискучим і незабутнім Миколою Зеровим.

Треба признати, що п. Яцкевич справився із своїм завданням зовсім вдало. Його переклад цілком оригінальний, зовсім відмінний від важкуватої, "неокласичної" манери Зерова. Він (переклад) так само римований (в оригіналі рими немає), але Яцкевич стиль куди легший, прозоріший, мова, сказати б, сучасніша, деякі епітети надзвичайно вдалі ("дзвінке відлуння", "семидільний Ніл"). Непотрібні, на мою думку, перебільшення такі як "хай відлуння там шаліє" (рядок 17) замість іронічного "хай собі живе на здоров'я" в оригіналі, або невірні тлумачення, такі як "древніх британців вдачу зухвалу" можна б легко виправити (зрештою Зеровів переклад цього рядка є також досить ризикований, текст латинського оригіналу в цьому місці (рядок 13) неясний, мабуть, зіпсований).

Треба надіятись, що Лев Яцкевич подарує нам більше перекладів з класичної літератури; ця ділянка в нас цілком занедбана. У Львові існувала донедавна ціла плеяда перекладачів з класичних мов, на університеті імені Івана Франка. Тепер вони замовкли. Були чутки про репресії, звільнення з роботи....

Остап Журавський
Вінніпег, Ман.

ЗА ТОЧНУ ТЕРМІНОЛОГІЮ

У січневому виданні журналу "Нові дні" прочитав статтю про планету Сатурн, де помітив прикрі помилки. Якщо в статтях на побутові теми можна інколи допустити байдужість до правильної термінології, то в статтях науково-інформаційного порядку слід дотримуватись точної термінології.

Завважені у тій статті помилки такі:

1. "Соняшна система". Треба писати через "ч", бо йдеться про Сонце, а не про рослину соняшник (соняшникову олію).

2. В космології вживають виключно метричну систему мір і системі відліку числових значень температури на шкалі Цельсія. Тому не слід вживати "милі" та шкалу Фаренгейта.

3. Слово "сателіти" в нашій мові означає, переважно, "сателітні країни". В космології вживають — "супутники".

4. "Нерегулярності магнітного поля". Вислів "нерегулярності" ненауковий. Треба вживати "аномалія" — магнітні аномалії.

5. "Вояджер-1" — не "космічний корабель" з екіпажем та певним вантажем. Це — автоматична міжпланетна станція. У зв'язку з цим:

6. "Вояджер-1" теж помилково називати "роботом", бо згідно із словником української мови, "робот" — автомат, схожий зовнішнім виглядом і рухами на людину.

7. Давній на еміграції наш клопіт із недоречним зм'ягченням "л". В тій статті цілком правильно написано "молекулА", "плАзма". І раптом, як сніг на голову, — "плЯнета"... Непослідовність і нелогічність.

В. Остапенко

Шановний Пане Остапенко!

Погоджуюсь з Вами, що треба дотримуватись точної термінології, хоч і не маємо в редакції знавців науково-технічної української термінології. Проте більшість Ваших завваг стосується не до термінології, а до правопису. Ви, здається, дотримуетесь сучасного київського правопису й не визнаєте букви "г" (пишете — "нерегулярності", "еміграція"). Ми ж зобов'язані дотримуватись академічного правопису й словника Голоскевича. Звідси немилі Вам вислови — "соняШна", "плЯнета" тощо.

Щождо непослідовності і нелогічності, то жаден правопис у світі не вільний від цих гріхів. **Ред.**

ХТО ЩО ЇСТЬ, ТОЙ ТИМ І ПАХНЕ...

Згідно з розумінням Т. Г. Масарика, Бог, — це Досконалість, до якої смертна людина в своєму житті не може дійти.

Але за його словами, люди, які мають велику силу волі і духа, не позбавляються права удосконалювати себе і розкривати в собі Божество.

В нашого Караванського розуміння Бога — це не догма, і не буква, а вічний пошук Правди. На підставі таких міркувань стає дивно і смішно, що і в наш час деякі люди рахують себе повністю досконалими і безпомилковими та бажають собі того, щоб звичайні смертні величали їх пророками, або Божими посланцями.

"Посланці" Божі, щоб показати свою вищість перед звичайними людьми, навіть іменують себе не Іванами та Йосипами, а Іоанами і Йосифами.

А втім, смертним людям догоджувати тяжко.

Не може ж бути так, щоб у світі все було сірим і нудним.

Ми живемо серед різноманітних людей, а різноманітність, — це ж духовна насолода і відпочинок.

Від скуки прочитаєш "пророка", подумаєш і засмієшся. А сміх, — це ж здоров'я, що продовжує життя людині.

"Великі люди" також живуть за законами природи, і після свого життя залишають нащадків. Звичайно, їхні нащадки не є простими людьми, а так званими духовними дітьми своїх батьків, від яких вони успадковують "благородні" риси і прищеплюють "Недозрілим" людям.

Більше двадцяти років тому мій знайомий Б.

запитував у мене: — Чому ви свою дочку перевели із "Конвенту" до іншої школи?

Відповідаючи на запитання, я говорив йому: ви повинні знати, що названа школа є приватною; в ній за навчання платять гроші, а в мене вони зайві не валяються. Це перше, а друге, і то найголовніше, там підготовляли ґрунт для перехрещення моєї дитини з православної віри. Такі заходи я сприйняв за образу не тільки дочки, а й себе і моїх батьків. З цього виходить, що визнавці мого віроісповідування не є гідними для пошанування. Це мене дуже вразило, тим більше, що я таку річ уже пережив під час останньої війни.

— Пане Забродо! Ви доросла людина, а не розумієте того, що визнавці того віроісповідування, що його вивчають у "Конвенті", є повноцінними людьми, а всі інші блукають на манівцях. Там і священники ліпші від ваших...

Ви ж знаєте, коли ми перебували в Німеччині, до нас німці ставилися, як до людей, а до вас, як до худоби. Ми жили на приватних квартирах; одержували продуктові картки і не обмежувалися в руках, а вас тримали в загородах, годували із спільного казана, чіпляли на ваші груди відзнаку "Ост", на роботу й з роботи водили поліцаї, коли хто відставав, підганяли палицями. А коли закінчилась війна, то вас і американці силою випихали на зеріз до Сталіна...

Так реагував на моє пояснення Б.

— Шановний добродію! — відповів я, — є істиною, що для кожної матері своя дитина найрідніша, але ж розумна і скромна мати, щоб не завдавати болю іншим матерям, ніколи не скаже, що її дитина, в порівнянні з іншими дітьми, є наймудрішою і найкращою. Стає ясным, що кожний має бути сам собою і терпіти іншого.

На жаль, не всі люди дотримуються толерантності. В наслідок цього ми бачимо, що хто що їсть, той тим і пахне.

Р. Заброда

СЛОВ'ЯНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ФУНДАЦІЯ

Американці слов'янського походження матимуть незабаром "свій голос у Вашингтоні".

"Довгі роки наші народи знеславлювано або ігноровано в школах. У пресі й у політичних колах" — заявив президент Слов'янсько-Американської Національної Асоціації (СНА), відомий автор і науковець М. Новак. — Настав час, щоб про нас почули".

СНА створено з доручення Конгресу слов'янських американців, що відбувся в серпні м.р. в Балтіморі з участю 600 активістів.

СНА ставить перед собою такі завдання:

- домагатись слов'янських студій у школах;
- підтримувати дослідження про голокост та побудову пам'ятника всім жертвам голокосту, включаючи й слов'ян;

- домагатись в Американській комісії у справах громадянських прав розслідування випадків дискримінації проти американців слов'янського походження;

— визнання існування слов'янських груп інституціями масової інформації і федеральним Бюром перепису;

— підтримувати боротьбу слов'янських народів проти комунізму.

Президент СНА закликає американців слов'янського походження ставати членами-основниками, з внеском 100 дол., для захисту і посилення слов'янських інтересів в офіційних американських установах. Всі, що бажали б отримати більше інформації про СНА, можуть писати на таку адресу:

Michael Novak, President
Slav-c-American National Ass'n
918 F Street N. W., Suite 410.
Washington, D. C. 20004, Tel. (202) 862-5838

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС ІМ. ЛЕСІ І ПЕТРА КОВАЛЕВИХ

Союз Українок Америки проголошує конкурс з фонду ім. Лесі і Петра Ковалевих на історичну повість або оповідання.

Згідно з бажанням фундаторів, твір повинен мати позитивне державницьке навітлення, при чому тему можна зачерпнути з будь-якого відтинку української історії.

Твори у трьох примірниках, переписані на друкарській машинці треба надсилати до 31-го грудня 1981 року. Допускається до конкурсу теж друковані твори. Склад журі буде поданий своєчасно. На нагороди передбачено 800.00 дол.

Заохочуємо письменників до участі та просимо надсилати твори на адресу:

UNWLA
108 Second Avenue
New York City, N. Y. 10003, USA

КОМІТЕТ ДЛЯ ПРАВОПОРЯДКУ В УККА

Президія Комітету для правопорядку в УККА відбула свої чергові наради й виробила плян праці на найближчий час. Президія створила референтури — статутову, пресову, фінансову і зв'язку, прийняла двох нових членів (інж. Михайла Корчинського і д-ра Богдана Витвицького) і кооптувала до референтур п. З. Онуфрика і Р. Шраменка. Рішено поробити старання для судового розслідування порушень статуту перед та під час XIII-го Конгресу УККА і його уневаження.

Для кращої інформації громадськості про безуспішні спроби Президії Комітету дійти до порозуміння із представниками теперішнього УККА, пресова квартира висилатиме до української преси повідомлення. Президія Комітету рішила відкрити окреме конто в Українській Православній Кредитівці в Нью-Йорку при 304 Іст, 9-й вул., під назвою Укр.-Амер. Громадський фонд", на яке можна складати пожертви на працю Комітету. Президія закликає членів усіх 27-ми громадських організацій, які вона репрезентує, до інтенсивної громадської праці і допомоги в обороні людських і національних прав українців, зокрема всіх ув'язнених в СРСР.

У РОКОВИНИ СМЕРТИ СЛ. П. Я. І. ЮХИМЕНКА

З поминального обіду в 40-ву річницю смерті сл. п. Якова Івановича Юхименка, який загинув 30-го грудня 1940 року в советському концлагері в місті Магодан, Бухта Нагаєва, було зібрано на пресу суму 160.00 дол.

З тієї суми приділено на пресовий фонд "Нових днів" 50.00 дол.

Покійному Якову І. Юхименкові вічна пам'ять і царство небесне, а жертводавцям щире спасибі.

Редакція й адміністрація "Нових днів"

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА РОЗБУДОВУ ВИДАВНИЦТВА "НОВІ ДНІ"

П. Степура, Торонто, Канада	\$50.00
І. Юхименко, Торонто, Канада (з поминального обіду по сл. п. Я. І. Юхименка)	50.00
М. Мельничук, Торонто, Канада	50.00
І. Осійчук, Мортон Гров, США	38.00
Ф. Подопрігора, Лондон, Канада Ювілейний фонд "Нових днів")	30.00
Н. Барабаш, Вілловдейл, Канада	25.00
С. Вестеровський, Барінгтон, США	25.00
В. Васко, Лондон, Канада	24.00
Бовкін, Австралія (з поминального обіду по сл. п. С. Криволапа)	23.40
І. Рабський, Торонто, Канада (з поминального обіду)	23.00
В. Соїко, Монреаль, Канада	20.00
Пані Д. Петегурич, Міссіссіга, Канада	20.00
Н. Євсєвський, Австралія	19.00
В. Боровський, Торонто, Канада (з поминального обіду по сл. п. Микити Боровського)	15.00
І. Козачок, Монреаль, Канада	12.00
М. Ігнатенко, Зах. Німеччина	11.00
Пані М. Ромас, Монреаль, Канада	10.00
О. Журавський, Вінніпег, Канада	10.00
М. Шаблій, Ерлінгтон, США	10.00
А. Кармелюк, Тьюнг, США	10.00
О. Котозський, Едмонтон, Канада	10.00
Пані О. Голозко, Стейтен Айленд, США	8.00
С. Кіт, Австралія	8.00
М. Сотник, Торонто, Канада	8.00
П. Шанда, Іслінгтон, Канада	8.00
М. Ковалевський, Ютика, США	8.00
В. Олійник, Сільвер Спрінг, США	8.00
Пані Л. Шар, Оттава, Канада	8.00
М. Губка, Ніагара, Канада	8.00
А. Б. Дзерович, Оттава, Канада	8.00
Е. Лазидюк, Торонто, Канада	8.00
Р. Завицький, Філядельфія, США	8.00
п. Охрим, Австралія	7.00
Я. Волан, Монреаль, Канада	6.75
О. Скоп, Ля Мезе, США	6.00
В. Кравченко, Австралія	6.00

А. Воланюк, Вестон, Канада	6.00
П. Сульківський, Стерлінг, США	6.00
П. Моронец, Лондон, Канада	6.00
О. Маслівець, Вестон, Канада	6.00
А. Філіпович, Міннеаполіс, США	5.00
І. А. Кмета, Філядельфія, США	5.00
Г. Маленко, Напа, США	5.00
І. Чернишов, Брінгтон, США	4.00
А. Ясін.-Прегорчук, Австралія	4.00
П. Срібна, Австралія	4.00
Т. Литзак, Едмонтон, Канада	4.00
Пані А. Сенко, Ярділє, США	3.00
П. Ф. Наконечний, Карланд, США	3.00
Пані Г. Корінь, Австралія	3.00
М. Шевченко, Бразилія	3.00
Г. Хомичевський, Зах. Німеччина	3.00
Г. Демяненко, Австралія	3.00
Г. Демяненко, Австралія	3.00
Г. Шевченко, В. М. Спрінг, США	3.00
Е. Т'ач, Австралія	3.00
А. Міскевич, Кантон, США	3.00
С. Кулик, Бронкс, США	3.00
В. Гаєвський, Лос Анджелос, США	3.00
Пані Спук, Лос Анджелес, США	3.00
п. Мацків, Торонто, Канада	3.00
В. Іщенко, Австралія	2.63
І. Обринда, Мансфілд, США	1.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Т. Коба, Лондон, Канада	1
Проф. Д. Кислиця, Каліф., США	1
М. Горгота, Гвелф, Канада	1

Спасибі всім за допомогу.

Редакція і адміністрація "Н. Д."

Ще можна набути ПЕТРА ВОЛИНЯКА Поговоримо відверто

на доброму папері, 25 фот,
в твердій оправі.

Ціна книги 12.75 дол., включно
з пересилкою.

Книга має 680 сторінок,

Поштові перекази або чеки
виписувати на "НОВІ ДНІ".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:
NOVI DNI

Box 126, Postal station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

КНИЖКИ НА ПРОДАЖ

Дмитро Кислиця. **ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ**, ч. II. Синтаксис. Четверте видання.
Ціна 3.50 дол.

Петро Волиняк. **КИЇВ**: читанка для 3-ої класи.
4-те видання. Ціна 2.00 дол.

Петро Волиняк. **ЛАНІ**. Читанка для 4-ої класи.
4-те видання. Ціна 2.00 дол.

О. Курило. **УВАГИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУР-
НОЇ МОВИ**. 5-те видання. Ціна 2.50 дол.

І. Бережний. **УКРАЇНСЬКА МОВА**. Початкова гра-
матика української мови. ч. 1. Ціна 2.00 дол.

А. Юриця. **КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ**: оповідання
й фейлетони. Ціна 5.00 дол.

Д. Чуб. **З НОВОГІВНІЙСЬКИХ ВРАЖЕНЬ**: на слідах
Миклухи Маклая. Книжка багатолітностружана.
Ціна 3.50 дол.

Б. Антоненко-Давидович. **"ПЕЧАТКА"**. Цікаве
й маловідоме оповідання з часів Центральної
Ради. Передмова Дмитра Чуба. Кольорова
обкладинка Олі Когут. 85 стор., три портрети
Б. Антоненка-Давидовича. Ціна 3.00 дол.

В. Гришко. **ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ ШЛЯХ, ТРЕТЯ
РЕВОЛЮЦІЯ**. Ціна 2.00 дол.

Леся Богуславець. **ЯКИЙ САВА, ТАКА Й СЛАВА**.
Гумористичні оповідання. Ціна 3.00 дол.

В. Винниченко. **МІЖ ДВОХ СИЛ**. Драма на 4 дії.
Ціна 1.50 дол.

Анатоль Юриця. **ЛІТЕРАТУРНІ ЖАНРИ Ч. II**.
380 стор., в твердій оправі. Ціна 12.00 дол.

Анатоль Юриця. **КРИТИЧНИМ ПЕРОМ**.
316 стор., в м'якій оправі. Ціна 8.00 дол.

Іван Овечко. **"НУМО ДО ПРАЦІ"**.
84 стор., в м'якій оправі. Ціна 5.00 дол.

ВСІ КНИЖКИ ЗАМОВЛЯТИ В АДМІНІСТРАЦІЇ
"НОВИХ ДНІВ"

ПЕРЕДПЛАТИТИ І ЦИМ ДОПОМОЖИТЬ ВИДАВНИЦ-
ТВО "УКРАЇНСЬКІ ВІСНІ" ЯКНАЙСКОРІШЕ
ВИДАТИ КНИГУ

ДАНИЛА ШУМУКА

"ПЕРЕЖИТЕ Й ПЕРЕДУМАНЕ"

Це книга спогадів і роздумів сеньйора україн-
ських в'язнів про пережите й передумане ним на
своєму незвичайному життєвому шляху від 1920-их
до 1980-их років під трьома окупантськими влада-
ми, а головним чином — у підпіллі й ув'язненні під
советською російською владою.

Книга на понад 500 сторінок друку в твердій
оправі у передплаті коштує в США 20 ам. дол., у
Канаді — 24 кан. дол.

У зв'язку з неприбутковим характером цього ви-
дання, що є формою моральної допомоги авторові-
політв'язневі та акції за його звільнення й виїзд з
СРСР, видавництво "У. В." цим закликає всіх не-
байдужих до долі автора також складати свої по-
жертви на це видання — разом з передплатою чи
окремо.

Передплату й пожертви просимо висилати чеком,
виписаним на Shumuk's Fund на адресу:

в США:

Shumuk's Fund
811 S. Roosevelt Ave., Arlington Hts., Ill. 60005, USA

в Канаді:

Nowi Dni
Box 126, Postal St. "N", Toronto, Ont. M8V 3S4

Я знаю про те, що ця розповідь не по душі
припадає як комуністам, так і апологетам ОУН,
як полякам так і росіянам та німцям, але інакше
розповідати я не можу і не маю права. Хай мене
навіть закидають камінням разом усі: комуністи,
апологети ОУН, росіяни, поляки і німці, однак
я іншим бути не зможу і пристосуватися до тієї
чи іншої політичної кон'юнктури не буду. Я блу-
див, робив помилки, але завжди рішуче, без-
страшно і цілеспрямовано йшов за голосом своєї
совісті і розуму, не зважаючи ні на які перепони,
загрози, покарання і страждання. Мене звинувачу-
ють у відступництві і ревізіонізмі як апологе-
ти комунізму, так і апологети ОУН, а насправді
я не обвінчувався ані з одними, ні з другими,
обвінчувався назавжди із стремлінням до істини.

Данило ШУМУК